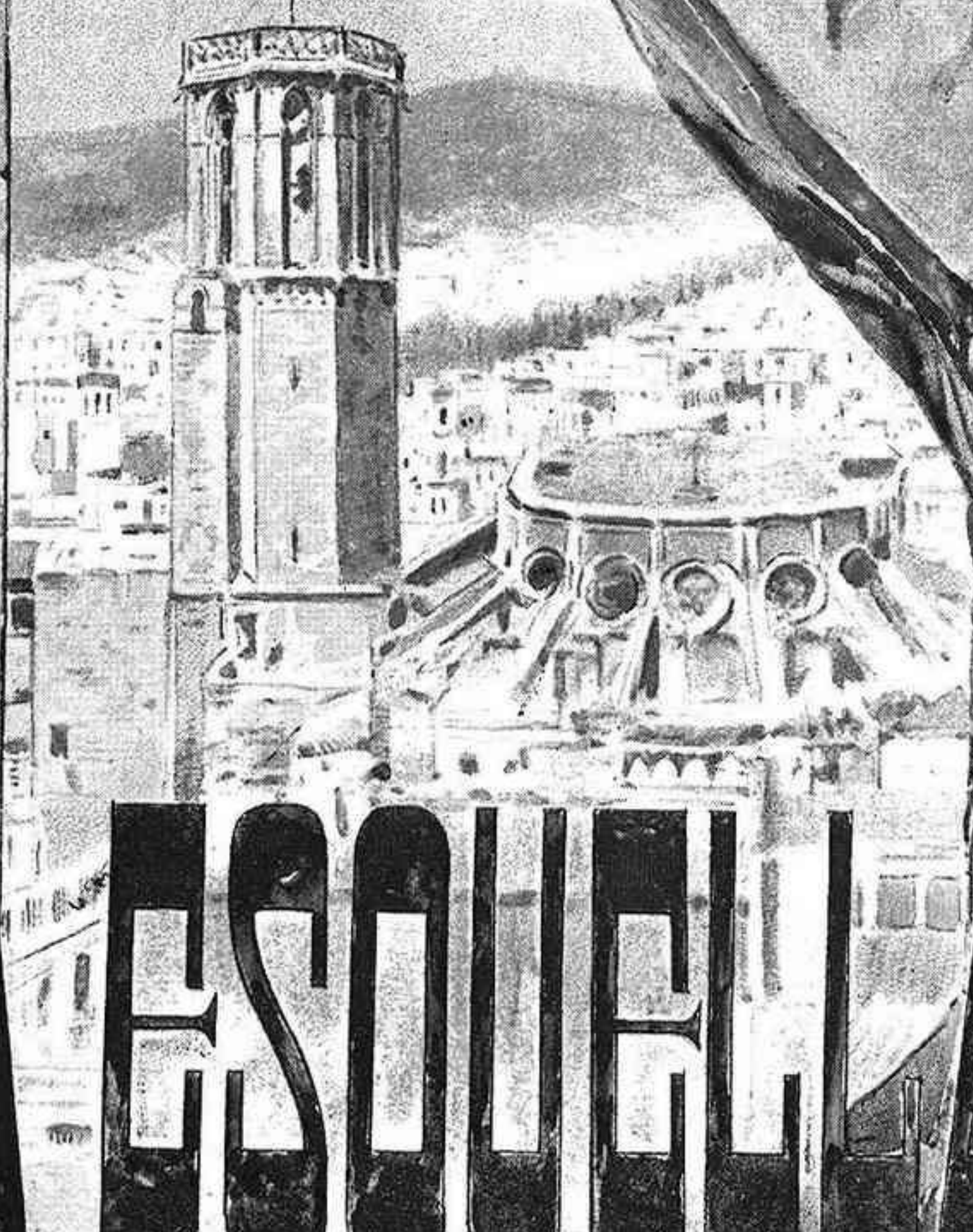

BARCELONA 11 MARS 1898

NUMERO 1000

LA ESQUENA DE LA TORRATXA

T. Blanco Coris

PREU 2 RALS

ANY XX

Facsimil dels títols de LA ESQUELLA DE LA TORRATXA.

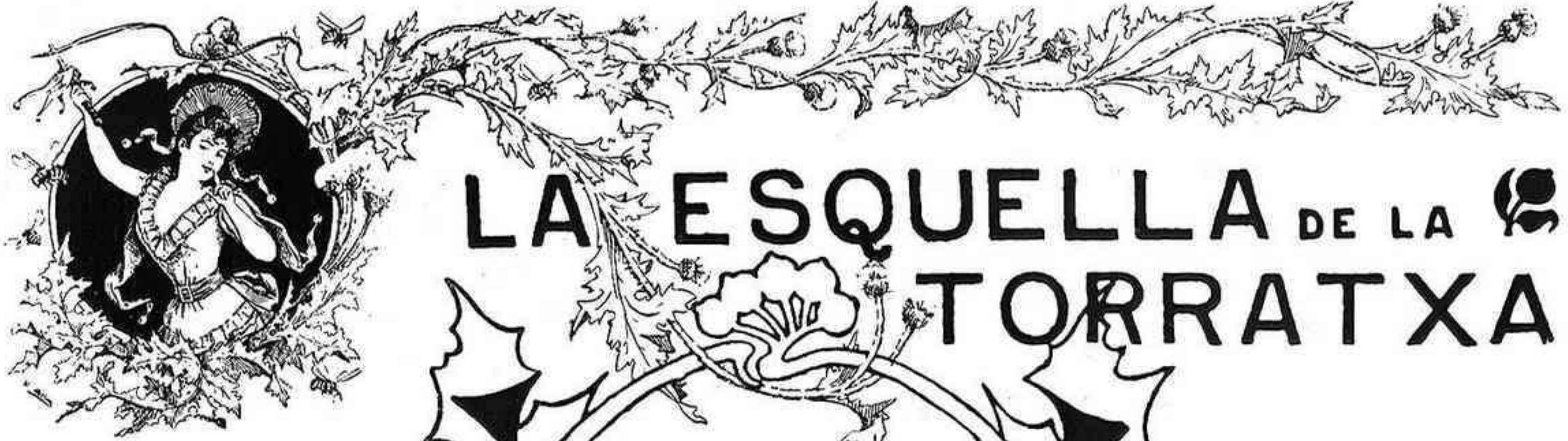
SUMARI

TEXT.—LA ESQUELLA DE LA TORRATXA. Bosqueig històric, per P. del O.—Un desafió, per A. March.—A LA ESQUELLA DE LA TORRATXA, ab motiu de son milenari, per L' Avi Riera.—La cambra xica, per Enrich de Fuentes.—Rusticana, per A. Llimoner.—Albada, per Apeles Mestres.—Scherzo blau, per Frederich Rahola.—De la realitat. Nota per Narcís Oller.—Las tres edats de l'amor, per Matias Bonafé.—La llufa, per J. Burgas (Mayet).—L'agonia, per Xavier Alemany.—El pom de flors, per Quimet.—L'ápat de la vida, per Victor Rahola.—Bosch endins, per C. Gumá.—Cansó, per F. Matheu y Fornells.—Diada d'Agost, per Conrat Roure.—Recort, per F. Bartrina.—Un esquitx de Tenorio, per F. Figueras Ribot.—Menudalla, per Torquato Tasso Serra.—Acudits, per Q. Malleu, Nut, Un altre catalanista y R Massip.—Marina, per F. Agulló y Vidal.—Cantarelles, per J. F. Gavires, Ruy de Gorch, Pere Alegre y Antón Carrasca.—Lo fill de la Trinitat, per Jeph de Jepsus.—Epigramas, per Q. Malleu, Felions petit, E. Sunyé y Aguilera.—Festeig, per Emili Vilanova.—Impressió de nit, per M. Morera.—Esquellots.—A LA ESQUELLA DE LA TORRATXA, per S. Alsina y Clos.—Trenca-caps, per J. Staramsa.

IL·LUSTRACIÓ.—Cuberta, dibuix en colors de J. Blanco Coris.—Títols de LA ESQUELLA (facsimil) de R. Miró.—Cabecera de R. Miró.—Facsimils de caricatures, de T.

Padró, Apeles Mestres y M. Moliné.—Los homes de LA ESQUELLA, de R. Miró.—L' hora del correu, instantánea Rus.—Vint anys, de M. Moliné.—L' última ilusió, de J. Passos.—La plana 13, de J. Lluís Pellicer.—Apoteosis, de Ll. Labarta.—Aucells de nit, de M. Foix.—Després del treball, de J. Pellicer Montseny.—¿Qué tal? de J. Blanco Coris.—Nostras lectoras, de F. Gómez Soler.—Gent d'altre temps, de J. Muñoz Lucena.—L' honor, de Apeles Mestres.—Lo que ha fet ballar L' ESQUELLA, dibuix en colors, de M. Moliné.—Bosch endins, de J. Pahissa.—Al sortir lo n.º 1 y lo n.º 1,000 de LA ESQUELLA, de Ll. Labarta.—Amorosa, de M. Foix.—Parella sospitosa, de J. Blanco Coris.—De la terra, de Andreu Solá.—Lo teléfono, de M. Moliné.—Página modernista, de J. Lluís Pellicer.—En lo país de la Malaria, de E. Serra.—Cada divendres, de P. Albertí.—Nocturn, de J. Lluís Pellicer.—Una mare engelosida, de E. Arnau.—Música, de J. Cabrinety.—Secció de modas de LA ESQUELLA, de J. Lluís Pellicer.—Al aguayt, de J. Blanco Coris.—Lo Sr. Batlle, de M. Moliné.—Tornant á casa, de M. Foix.—Trenca-caps, cabecera de R. Miró.—Anuncis de R. Miró.—Anant pel mon, dibuix en colors, de A. Fabrés.

Paper de La Viscaina.—Tintas de Lorilleux.—Fotografats de Pere Bonet.—Impressió de A. López Robert.—Tiratje de las laminas en colors, de V. Seix.

LA ESQUELLA DE LA TORRATXA

IGNOCENT LÓPEZ BERNAGOSI,
fundador del periódich.

LA ESQUELLA DE LA TORRATXA

BOSQUEIG HISTÓRICH

ANTECEDENTS

Las dos primeras épocas del periódich

No ignora ningú que, si no 'l padrí de LA ESQUELLA DE LA TORRATXA, á lo menos l' inventor del títul ab que s' engalana aquest semanari fou l' insigne SERAFÍ PITARRA. Ell feu de l' *Esquella* 'l primer y mes celebrat de sos Singlots poétichs; nosaltres hem procurat ferne (modestia apart) el més aixerit dels periódichs senmanals. De totas maneras resulta ab evidència que LA ESQUELLA DE LA TORRATXA es un títul de sort. Ni en Frederich Soler, á qui son primer singlot obrí de bat á bat las portas de la fama 's queixá may de la séva, ni tenim nosaltres motius de dóldre'ns de la nostra, deguda en part principallíssima á la benevolencia y á la bondat may desmentida del públich que 'ns favoreix y que 'ns alenta. Aixís ho proclamém en veu alta, al donar á llum lo present número 1,000, ab el qual vením á sellar vint anys jun quint de sigle! de tracte afectuós, seguit, ab nostres constants lectors.

Pero en rigor LA ESQUELLA conta mes de 20 anys de vida. Avants de sortir en forma regular cada divendres, tingué dos épocas que no podém olvidar pels recorts qu' en

nosaltres despertan. Nascuda per fer favors, vegé la llum per primera volta 'l día 5 de Maig de 1872.

Gobernava la provincia de Barcelona 'l famós don Bernat Iglesias y exercía la primera autoritat militar de Catalunya 'l general Laserna. Las cosas públicas anavan de mal borrás, la monarquía de don Amadeo de Saboya ja casi no 's podia tenir dreta, los carlins s' havian tirat á la montanya y regnava una gran excitació. En aquestas circunstancias se proclamá l' estat de siti y *La Campana de Gracia*, quan acabava de publicar sa *Batallada 106*, sigué suspesa ab irato per D. Bernat, sense ni menos manifestarli per quín motiu la suspenia.

—Está bé—digué en López—no volen sentir *campanadas*, donchs sentirán *esquellots*.

Y L' ESQUELLA DE LA TORRATXA sortí en la mateixa forma que la *Campana*, escrita pels mateixos redactors y dibuixada com aquella per en Tomás Padró, dedicantse desde el primer día á *esquellotejar* als carlins, que may han sigut ni serán sants de la nostra devoció. Aixís donarem un *quiebro* á las arbitrarias disposicions de D. Bernat Iglesias, á qui ab tal motiu podíam dirli: "Bernat Bernat, endavina qui t' ha tocat."

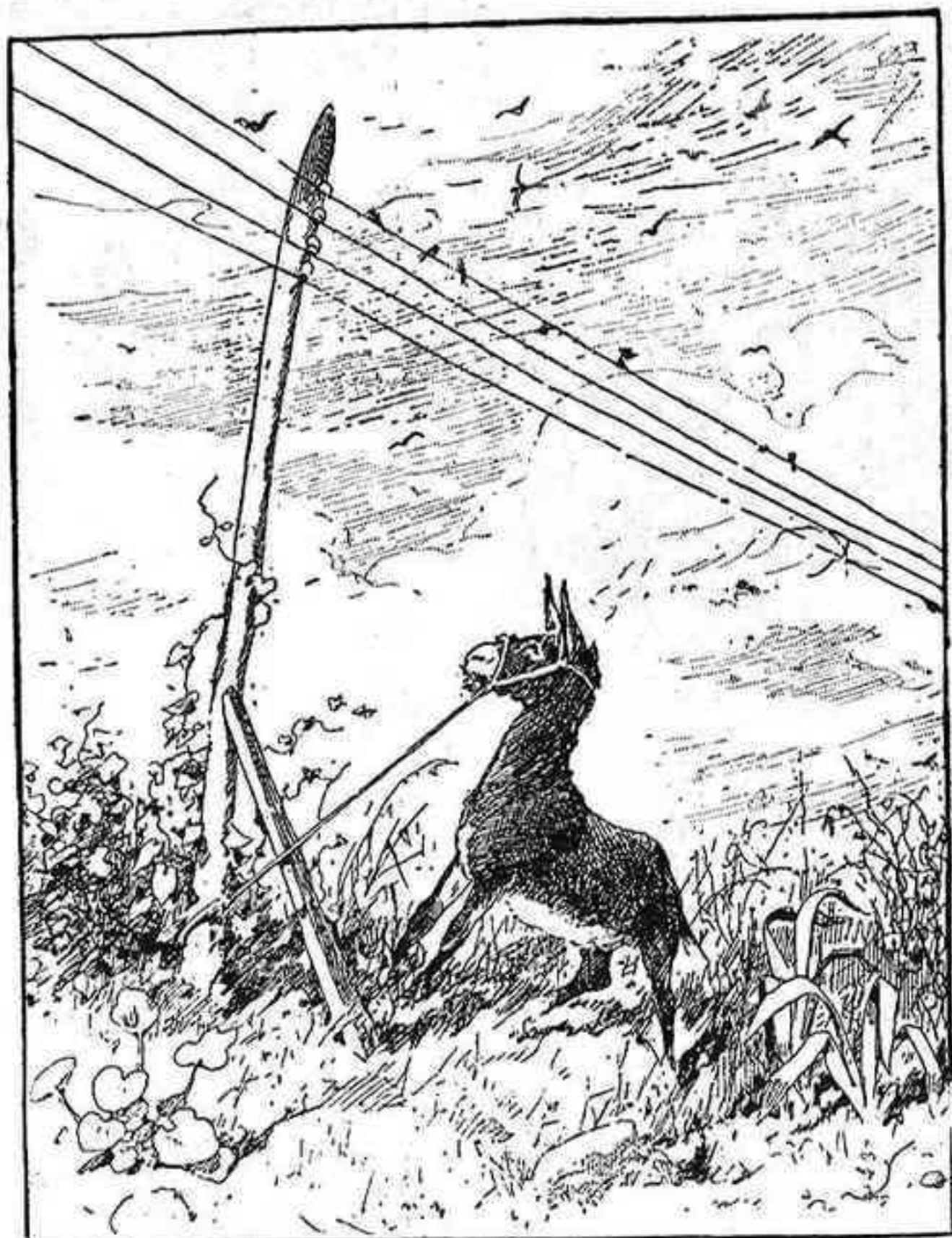
Pero aquest senyor, modelo de governants dels que no 's paran en barras, molt prompte s' atipá d' esquellots, y als quatre numeros justos (25 maig 72) maná ar-

(CAMPANYA VI) *Romería carlista.*

(Facsimil de la caricatura de Tomás Padró, inserta en l' *Esquellot* 1.—5 Maig 1872—Primera época.)

FABULAS ILUSTRADAS

¡Malviatje 'l progrés!

(Facsimil de una caricatura de Apeles Mestres.—Esquellot 9—27 Mars de 1879.)

rancar lo batall á la ESQUELLA en la mateixa forma ab que havia arrancat el de la Campana. Y nosaltres, campaners incansables, á proba de suspensions, publicarem *La Tomasa*, que durá fins que, passada la maró, *La Campana de Gracia* pogué torná á brandar de fort y de ferm, al amparo de la llibertat de imprenta y de las garantías constitucionals novament restablertas.

**

A l' any 74 (15 de novembre), quan ja s' estava construhint el pont de la restauració borbónica, LA ESQUELLA DE LA TORRATXA hagué de tornar á suplir á *La Campana de Gracia*, víctima novament de l' arbitrariedad del govern. Quatre números justos y cabals se'n publicaren també, de manera que ja casi estavam decidits á dirne de LA ESQUELLA 'l periódich dels quatre números.

Pero D. Antón Cánoyas del Castillo s' empenyá en que sigués un semanari de carácter permanent, y no era del cas desairar á tan encopetat personatje.

Comensava l' any 79. En materia de imprenta regia una ley draconiana, en virtud de la qual els periódichs, per un tres y no res, eran condemnats á senmanas y mesos enters de suspensió. No podia *La Campana de Gracia* lliurarse de las conseqüencias de aquella legislació especial, y en efecte: per haverse ficat l' Apeles Mestres (digne sucesor de 'n Tomás Padró ja difunt) á examinar los comptes del any 78 en una xispejant caricatura, 'l popular periódich si gué condemnat á 15 días de suspensió.

Y LA ESQUELLA, per tercera vegada vá ferli 'l favor de sustituhirlo, com á periódich festiu y apartat enterament de la política, puig hi havia 1,000 pessetas de multa ó presó subsidiaria á rahó de 10 ralets diaris al periódich que sense estar especialment autorisat, fes política. Per aixó deyam al sortir "que á nosaltres ens agradava molt la llibertat, y que ja que no podríam fer política, á lo menos tindríam política ab los lectòrs y 'n tindríam també per véncer la nostra situació."

Ab aquestas paraulas inaugurarem la tercera épo-

ca de LA ESQUELLA donant á llum lo número primer dels 1000 que portém publicats, lo día 16 de janer de 1879.

Primera tungada

La veritat, no 'ns figuravam llavoras que LA ESQUELLA DE LA TORRATXA arribés may á alcansar lo gran éxit que ha obtingut. Com á una especie de *para-caídas* y al sol objecte de sustituhir á *La Campana* constantment amenassada, decidirem donarli carácter permanent.

—Sempre es bó—diguerem—tenir una poma per la sed.

Perque aqueixa sed de parlar senmanalment al públich l' hem sentida sempre ab una forsa tal, que si 'ns privavan de satisfherla 'ns moriríam.

Com á sustituta de *La Campana*, conservá LA ESQUELLA 'l mateix tamany que aquella desde son número 1er. al 364 corresponent al 2 de janer de 1886. Periódich essencialment festiu, durant l' any primer de sa publicació, si gué ilustrat per Apeles Mestres, ab qui desde 'l número 35 alterná en Manel Moliné, que al últim se 'n feu cárrech exclusivament, y avuy encare continua... y per molts anys puga seguir ab salut y gracia... caricaturesca.

S' escribia en la redacció de *La Gaceta de Catalunya*, baix la direcció del infrascrit, y ab la colaboració constant del *Adolfo Brugada*, que ab lo pseudónim de *Signor Pepino* publicava unas xistosias revistas d' ópera escritas en italiá macárronich; del malaguanyat *Pepet Dern*, jove escriptor de grans aptituds mort en la flor de l' edat, del incansable *C. Gumá* y del may prou plorat *Rosendo Arús y Arderiu*, que suscribia sas revistas de toros ab lo pseudónim de *Andalús del Clot*.. perque realment en graciós llenguatge andaluz del Clot estavan redactadas.

Entre 'ls colaboradors passavolants del any s' hi contan en *Malagarriga* que firmava Miquelet, en *Pere Poblador* (Perico Matalassé), en *Sebastiá Gomila*, en *Joaquím Marinell-lo* de Tarrassa y altres.

Amichs de socorre al desvalgut, secundarem ab totas las nostras forsas la campanya benéfica á favor de Murcia inundada, haventli cabut á D. Ignocent López Bernagosi, fundador de LA ESQUELLA, l' honra de ser un dels comissionats que passaren á aquella provincia á repartir socorros y á reconstituhir vivendas derruhidas, cumplint son encárrech ab exemplar escrupulositat y á satisfacció complerta de sos comitents y dels pobres damnificats.—Iguals serveys tingué ocasió de prestar alguns anys després, acudint en socorro dels pobles de Andalucía damnificats pels terremotos, é intervenint personalment en la reconstrucció de Játar.

A las festas de Vallfogona, en honor del rector Vicens García hi estigué representat nostre semanari, sent un dels pochos que publicaren notas gráficas de las mateixas, degudas al eminent artista *Joseph Lluís Pellicer*.

**

L' ANY 80 ens oferí repetidament la trista ocasió de donar l' últim adéu á amichs de l' ánima, com l' Antón Altadill, l' actor J. García Parrenyo, 'l genial Joaquím M.ª Bartrina, mort en l' esclat de son talent originalíssim.

En compensació á tantas tristesas, la vida local, y sobre tot la municipal á cárrech dels Fontrodons, Cuyás, Soler y Catalá, Batllori, Enrich Durán *et sic de ceteris*, estimulava 'l llápis intencionat del amich Moliné, y donava no poca feyna als meus companys de redacció que seguían sent los mateixos del any anterior.

Com á colaboradors nous, hem de citar á n' en *Pompeyo Gener*, que desde la capital de Fransa 'ns trameté una sabrosa carta sobre lo festival del París-Murcia; en *Baldomeo Escudé Vila* que tot sovint ens enviava composicions festivas; l' *Arthur Gallard*, l' *Emili Vilanova*, en *Conrat Roure*, l' *Eduart Vidal Valenciano*, en *Jaume Piquet*, en *Ramón Coll Gorina*, escriptor tarrassench, mort fá quatre ó cinch anys; en *Joseph Maria Codolosa* y l' *Andréu Solá* y

Vidal (Andresillo), escriptor y artista que feu en las nostras columnas sas primeras armas literarias.

Com á nota artística publicarem una serie de dibuixos inédits del malaguanyat pintor *Simón Gómez*... Y aficionats á cambiar de barret, lo 17 de Abril estrenarem una nova *cabecera*, que junt ab las anteriors y las posteriors pot el lector curiós veure reproduhidas en lo revers de la cuberta del present número.

**

L' ANY 81 vá senyalar-se per l' entrada de D. Francisco de P. Rius y Taulet al Ajuntament. ¡Y que 'ns en vá donar de tela aquest bon senyor!... A n' ell se déu una gran part del éxit popular del present periódich!... ¡Déu li pagui!

Per lo demás, l' anyada transcorregué pacíficament, sense grans novedats. Ocasíó tingerem de aplaudir y fer admirar al gran pianista Rubinstein, y de acompanyar al cementiri al malaguanyat actor cómic Gervasi Roca.

Nous col·laboradors honraren las nostras columnas, contantse entre 'ls que alternaren ab los anteriorment citats los noms següents: *Joseph Verdú* (Gestus), *Joán Vilaseca*, *Antón Saltiveri*, *Joaquim Comabella*, *Juli Jener*, *Eduart Ferré*, *Victor Solé*, *M. Figuerola Aldroféu*, *Francesch Coll*, *Clement Cuspiñera*, *J. Molas Ballester*, *Simón Alsina* y *Clos* y alguns altres.

**

Mes animat que l' anterior se desarrollá l' ANY 82, que sigué 'l del tractat de comers ab Fransa, de las tarifas de 'n Camacho y dels famosos embarchs als industrials. Entre mitj de aquell trágul perderem la lámina corresponent al número de 15 de juliol. Era massa bonica, y 'l governador se la quedá per ell. En substitució publicarem la vista de una escapate ab en Rius y Taulet vestit de sant, embargada á un contribuyent que no volia pagar segons la nova tarifa.

Ens honrá ab notables articles de crítica musical l' *Eduart Aulés* (Bonaventura Gatell), y escrigué després d' aquest revistas de las funcions del Liceo en *Joseph Dern* (Leyandro) inspirantse en lo criteri y usant ab molta xispa 'l llentguatje dels aficionats del quint pís.—Si buscan lo número 193 (7 octubre 1882) hi trobarán un preciós article titulat: *Un vals de socios* degut al eminent *J. Feliu y Codina*.

En la part artística en *Francisco Gómez Soler* comensá á intervenir en l' ilustració del semanari. Y en la literaria s' agregaren als col·laboradors ja citats, los que posém á continuació: *J. Reig Vinar-dell*, *Q. Roig*, *Pere Manau* (Enrich Xarau), *J. Blanch* y *Romani* (Pepet Negre y Farigola), *J. Barbany* (Pepet del Carril), *Martí Revoltós* y altres.

Com aucells de pas tingerem ocasió de saludar á la Sarah Bernhardt, al eminent pianista Planté y á la deliciosa actriu en miniatura Gemma Cuniberti. ¿Qué s' haurá fet la pobreta?

**

Recordo l' ANY 83 per l' apoyo que tingerem ocasió de prestar á la campanya moralisadora de 'n Gil Maestre. No 'l coneixíam personalment, pero teníam motius per posar en ell tota la nostra confiança. Anarem un día al Govern Civil á demanarlí un retrato per ferne la caricatura y no podétnoslo facilitar, se prestá amablement á que li tragués un apunte, l' amich Apeles Mestres. ¡Quin governador mes trempat!

Lo 15 de setembre vejerem morir al nostre company *J. Dern*. ¡Pobre xicot!... ¡Tant que valia!.. ¡Tan identificat qu' estava ab LA ESQUELLA DE LA TORRATXA!... En las columnas de aquest periódich deixá la flor de sos escrits cataláns; versos fácils de carácter festiu, curiosos articles de costums plens de gracia y de fina observació, revistas escénicas humorísticas que 'l públich dels teatros devorava.

Nou redactor: *Fantástich*, lo celebrat articulista de *La Campana*.

CELEBRITATS DRAMÁTICAS

“No hi ha dupte: en bona lluna degué naixe. Ara es aquí lo caball de Sant Martí del gran riu de la fortuna.”

(Facsimil de una caricatura de *M. Moliné*.—Esquellot 171 —29 Abril de 1882.)

Col·laboradors vinguts de nou durant l' any: *Julia Carcassó*, *J. Puig Cassanyas* (Sir Byron), *Francisco Flós*, *Lluís Millá*, *Floridà Martí*, *J. Guasch Elías*, *Maria Bocanegra*, etc, etc.

L' ANY 84, la llista s' aumentá ab los següents noms: *J. Baucells Prat*, *Mister Johnson*, *Arnau*, *Frederich Olivé*, *J. Aromí*, (Taumalipich Temiuq.)—Publicarem ademés algún article notable del famós novelista *Narcís Oller*.

Y entrá á formar part de la redacció en *Joaquim Nolla* y *Aliu*, que firmava ab las inicials P. A. U. revistas teatrals y articles escrits ab molt bona sombra. Alguns anys després se trasladá á Madrid y avuy crech que corre per l' Aragó construhint carreteras.—Desitjo de tot cor que sigan per ell lo camí recte y segur per ferse rich. Amen Jesús.

Agreguin als col·laboradors citats los noms de *G. Moliné* y *Brasés* (Just Aleix), *Eusebi Benages*, *Joseph Planás*, *Cristófol Crispín*, *Joan de Mata Ginetar* y *Miquel Servole*, corresponents AL ANY 85.

Y afegeixin á la llista de redactors l' inagotable *J. F. Guibernau* (A. March), que encare avuy continua al nostre costat no deixant ni una senmana d' entretenir agradablement als nostres lectors ab sos xispejants articles humorístichs.

En 1885 vejerem morir al escriptor festiu *Joseph Verdú*, en la flor de l' edat, quan s' havia ja creat un nom en lo cultiu de aqueixa literatura lleugera, no tan fácil com se figuran molts.

Lo cólera de aquell any trobá en nosaltres uns adversaris resoltos á combátrel á forsa de tranquilitat y de bon humor sumministrat á grans dossis... Y la proba de la general acceptació del nostre sistema anti-colérich sigué l' augment progresiu que aná alcansant la tirada de LA ESQUELLA, lo qual ens mogué á emanciparla, fentne un periódich deslligat dels compromisos de *La Campana*.

LOS HOMES DE LA ESQUELLA (*)

Segona tungada

En efecte, desde 'l dia 9 de janer de 1886, considerant *La Campana* á salvo de contratemps, per haver desaparegut la lley especial de imprenta, donarem á LA ESQUELLA nova forma, adoptant lo tamany mateix que usa encare avuy, ab la sola diferencia de contenir durant los quinze primers mesos únicament vuyt planas cada número.

La nova forma que adoptarem ha sigut imitada després per un sens fi de periódichs del mateix género que 'l nostre, cabentnos, en aquest punt, l' orgull d' haver creat escola. Y apart d' aquesta, ¡son tantas y tantas las innovacions per nosaltres introduhidas, que després hem vist seguir á molts de nostres estimats colegas!... No n' estém queixosos, ans al contrari: 'ns considerém molt honrats, per cedir aquest fet tan repetit en abono del acert dels nostres actes.

Caracterisa LA ESQUELLA de las vuyt planas, la secció de *Caps de brot* ab que procurarem amenisarla, y la colaboració de numerosos escriptors y aficionados, devent citar entre 'ls nous que vingueren durant l' any 86 á *Joaquín Montero, Lluís Casellas, J. Ayné Rabell, Ramón Ramon y Vidales* (Ramonet R.), *J. Lambert, S. Ust, Cosme Vidal* (J. Aladern), y altres.—Publicarem també articles de 'n *J. Güell y Mercader* y de 'n *Valentí Almirall* y críticas de Bellas Arts de *Apeles Mestres*.—Permetent lo nou tamany major varietat en l' ilustració, los dibuixants *Miró, Gómez Soler y Armando Font* (Adofont), compartiren la tasca ab l' amich *Moliné*, qual llapis ha sigut sempre un dels més fermes puntals d' aquest semanari.

**

A l' ANY 87 foren retiradas de la circulació las pessas de dos quartos, que sols á Catalunya eran moneda corrent. Los periódichs de carrer degueren acomodarse á las condiciones del sistema decimal. Pels que 's venían á dos quartos significava una perdua considerable 'l posarse á cinch céntims. Nostre inolvidable editor resolgué aquesta crissis monetaria ab aquell tacto que li era tan habitual, disposant que *La Campana de Gracia*, periódich polítich de carácter popular, valgués 5 céntims y que LA ESQUELLA DE LA TORRATXA, semanari destinat á un altre classe de lectores, ne valgués 10. Aixó sí, en lloch de vuit tindria en lo successiu 16 planas, ab lo qual tant los escriptors, com los artistas disposarian de major espay per esplayarnos. L' éxit més complert coroná 'ls cálculs de *D. Ignocent López Bernagosi*. Lo gran vol que ha anat adquirint LA ESQUELLA data d' aquesta última reforma.

En la colecció del 87 hi figuran traballs de alguna extensió com l' historia detallada de l' Odeón, que avants no hi hauria capigut, y 'l famós *Libre de les set sebetes* del malaguanyat *Joseph Coroleu*, aixís com algún article de 'n *J. Ixart*, als quals per aquests y altres traballs ens honrém incluhintlos avuy en lo número de nostres més ilustres colaboradors.

Las firmas de *Narcís Oller, E. Vidal Valenciano, F. Ubach y Vinyeta, Frederich Rahola, Eduart Toda, J. Molas y Casas* amenisan los números del any, y á ellas s' hi agregan las de nous colaboradors tals com *Follet, J. Got y Anguera, J. Ferrer Busqué* (J. F. Gavires), que alternan ab los traballs de la redacció deguts á *A. March y Matias Bonafé* y al infrascrit.

En punt á ilustració publicarem garbosos dibuixos de 'n *Joseph Llovera* y de 'n *Sebastiá Gay*, morts tots dos, é ilustracions al *Libre de les set sebetes* de *Apeles Mestres*, inaugurant ademés la curiosa serie de 'n *Mariano Foix* titulada *La nostra gent*, que tant va cridar l' atenció del públich.

J. Roca y Roca —Antoni López.—Juli F. Guibernau.—Joseph Lluís Pellicer.—Manuel Moliné.—Mariano Foix.—
J. Blanco Coris.—Ramón Miró.

(*) Al llegir los noms, examínense totas las orlas de retratos de dalt á baix.

Un article titulat *D. Jaume*, retrato íntim del bisbe de Barcelona sigué denunciat; pero després de una hábil y sólida defensa de D. Valentí Almirall, la Sala de l' Audiencia no pogué menos de absoldre'ns, posantnos en lo cas de dir:—Val més absolució de tribunal que de bisbe. De totas maneres bó será consignar qu' en sa llarga vida no ha tingut LA ESQUELLA cap més tropés de aquesta classe.... Ah, sí! Algúns anys després, l' Associació dels pares de familia tractá de fernos compareixer davant del jutje municipal, tirant la pedra y amagant la má com de costum. També siguerem absolts, lliurantnos de la mala nota de pornográfichs que aquells Pares Nyaus-nyaus, tractavan de llansar sobre nosaltres.—Afortunadament, una llarga vida en la que sempre 'ns ha acompanyat lo favor del públich, respón de la honradés, el decoro y la decencia del nostres actes.

**

L' ANY 88, ó siga 'l de la Exposició universal, que tants temas va proporcionarnos, guanyarem la col·laboració de nous escriptors tals com *Santiago Boy*, *J. Miró y Folguera*, *Simón del Palau*, *Mariano Escriu* (M. Riusec), *A. Rossell*, *P. Talladas*, *E. Vilaret*, *Dolors Mont*, *M. Badia*, *R. Roure*, *F. de P. Joanico*, *S. Núñez Bey* y altres que desde LA ESQUELLA 's comunicavan ab lo públich per primera vegada.—Entre 'ls artistes vinguts de fresch citarém á n en *Julián* (J. Bastinos) y al eminent pintor *Enrich Serra*, que desde Roma 'ns enviava preciosos dibuixos.

Nous col·laboradors DE L' ANY 89: *Lluís Salvador*, *E. Guanyabens*, *Xavier Alemany*, *Quim Artigayre*, *Victor Rahola*, *M. Marinello* (A. Llimoner), *T. R. Solá*, *R. Rocavert*, *A. Menéndez*, *R. Torrents* y *Bolart*, *Amadeo Carreras*, *F. Bedós* (Viriato) y Doctor Manxiula.

Nous dibuixants: *Ramón Casas*, *Lluís Labarta*, *J. Llopart* y *Nicanor Vázquez*.

Innovacions: l' empleo per primera vegada dels grabats directes de fotografias, que 'ns permeté reproduhir algúns quadros del pintor andalús *J. Guzmán* y quatre caps de 'n Novelli, modelo d' expressió.

A L' ANY SEGUENT 1890, ab motiu de las maniobras de Calaf publicavam las primeras fotografias instantáneas, obtingudas per en *Rus*, sistema que forem á Espanya 'ls primers en usar y que tant camp havia de oferir pera l' ilustració de periódichs.—Pel mateix sistema donarem també las escenas culminants del sainete *El mundo comedia es ó el baile de Luís Alonso*.

Suma y segueix la partida de nous col·laboradors: *J. Jordana*, *J. Almaliv*, *Damás Calvet*, *C. Claris*, *L. C. Callicó*, *J. Mirambell*, *E. Calls*, *F. Tiana*, *J. Abril Virgili*, *J. Mirambell Font*, *Arthur Carreras*, *J. M. Bernis*, *M. Gardó y Ferrer*, *R. Pons*, *M. Martínez Barrionuevo*, *Joan Plana*, *Ignasi Iglesias*, *R. Estapé*, *Alfons Adam*, *A. Gibert* (Antonet del Corral), *R. Surinyach Baell*.

¿Y d' artistes? La mar! *Santiago Russinyol*, *Andreu Solá*, *J. Diéguez*, *Ernest Soler de las Casas*, *Prieto*, *I. Buxó*, *Angel Pons*, *M. Pagés Ortiz*, *Matheu Balasch*, *J. Lagarde*, *L. Roig*, etc., etc.

**

En lo successiu y tota vegada que 'ns aném acostant als nostres temps, casi no hem de fer més que consignar en forma de inventari las notas que tenim presas.

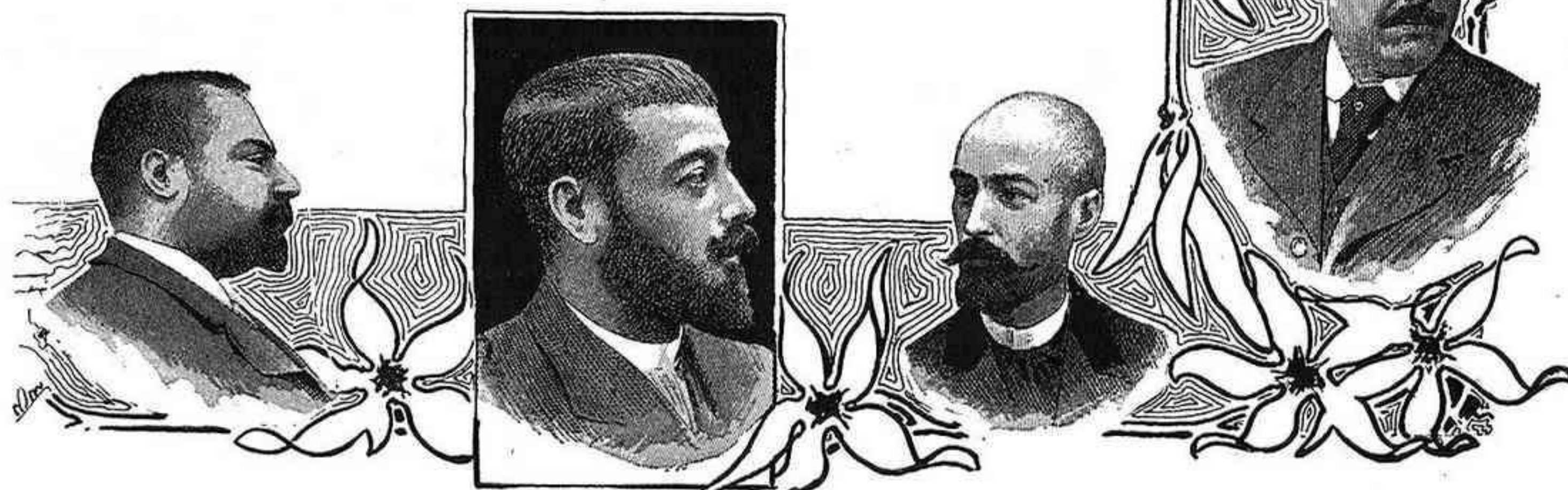
ANY 1891.—Col·laboradors nous: *Santiago Russinyol*, *F. Marull*, *Marangy*, *V. Tarrida*, *J. Roig y Cordomí*, *A. Ferrer y Ferrer* (Japet de l' Orga), *Candor Salamé*, *R. Alonso*, *J. Carbonell*, *E. Pous*, *J. Mallol*, *R. Fábregas*, *Domingo Bartrina*, *J. Usón*, *A. Rius Vidal*, *D. Paco-Mir*, *A. Camps y Cortés*, *Dolors Riera Batlle*, *Joseph Rosselló*, *J. Burgas* (Mayet), *F. Figueras Ribot*, *Joan Rull*, *A. Dorja*, *E. Sunyé* y l' escriptor valenciá *J. Sanmartín y Aguirre*.

Artistas: *J. Sala* y *T. Sala* de París, *M. Barbasan* de Roma, *Julio Gros* de Madrit y *S. Romanyach*, *Rojas*, *Pando*, *P. Eriz*, *J. Blanco Coris*, *Eusebi Arnau*, etc., etc.

Publicació de la serie de *Fillas d' Eva*, donas guapas de París, segons fotografias de 'n Nadar.—Idem de artistes notables.

ANY 1892.—Col·laboradors: *Ramón Masifern*, *Pere Lloret*, *E. Martí Giol*, *N. Gay Vieta*, *R. Casellas*, *J. Asmarats*, *M. R. delas Planas*, *J. Sa-*

LOS HOMES DE LA ESQUELLA

Antoni Fabrés —Apeles Mestres.—*Quim Artigayre*.—Pere Bonet.—F. Rus.—J. Pellicer Montseny.—F. Gómez Soler.—*Xavier Alemany*.

LOS HOMES DE LA ESQUELLA

lletag, J. P. Ascanio, J. Bernet Durán, J. Amat y Campmany
 Artistas: *M. G. Simancas, J. Negro, F. Galofre Oller, G. Santa Olalla, Fradera, Félix Urgellés, M. Gracia.*

Publicació del número extraordinari dedicat á Colón (14 Octubre); fotografias de l' excursió dels Coros de Clavé á Palma de Mallorca; inauguració de la serie de *distraccions casulanás*.

ANY 1893.—Colaboradors: *R. Novellas de Molins, J. Pi Valls, J. Manubens Vidal, C. Ribó Malla, M. Garay, M. Carbonell Selva, V. Carné, F. Candi, F. Mario, M. Espunya, S. Bonavía, L. Tomás Ferrer, D. Marinell-lo, J. Bonet, Joan Poblet.*

Artistas: *J. Masriera, Huertas, Carlos Pellicer, M. Carbonell y Selva, J. Simonet, Ernest Gutiérrez, R. Latorre, Constantí Gómez, J. J. Tejada.*

Novedats:—Reproducció del interior d' estudis d' escriptors, artistes y homes célebres: publicació de la Historia ilustrada del verdugat y 'l mirinyach per en Labarta: idem de las modas del sigle XIX; campanya contra 'ls abusos de la Junta del F. C. de Fransa que cinch anys després tants disgustos (per nosaltres previstos) havia de produhir entre 'ls seus acreeadors.—Any trist dels atentats anarquistas y de l' estéril campanya de Melilla.

ANY 1894.—Colaboradors: *E. Sunyol (Marramau), N. Bas y Socías, J. Mercadé Martí, A. Juliá Pous, E. Riera y P., J. Casanovas Ventura, J. Carbonell Alsina, J. Bué Ventura, M. Giral, E. Vilaret, J. Camprubi Nadal, F. Rodríguez Masden, Ll. Viola Vergés.*

Artistas: *Ramón Tusquets, Modest Urgell, J. Berenguer, V. Miquel, E. Rodríguez, S. Clemente, Garnelo, A. Vila, S. Aspiazu, Pahissa, Emili Casals.*

Particularitats: Publicació de numerosas vistas ab lo títul de *Catalunya pintoresca* y gran campanya desenmascarant al *Diluvi* y relatant ab datos justificats l' historia de *La Salvadora*, que tantas felicitacions vá valer á LA ESQUELLA DE LA TORRATXA.

ANY 1895.—Colaboradors: *Pau Clariana, J. Arquer Rovira, M. Rodríguez Codolá, J. Conangla Fontanills, J. Sala Marigó, F. Bover Casellas, J. Pont y Espasa, J. Serra Constansó (Jep de Jespús.)*

Artistas: *F. Pons, B. Gili Roig, Ll. Brunet, Eusebi Planas, E. Yanguas, A. Cubells, A. Ruiz, Mariano Benlliure, E. Muñoz Fuentes, Ll. Villamil, S. Gosé, E. Romeu, J. Benlliure, J. Nonell, A. Ruggeri, Romero de Torres, A. Serinyá, L. Bonnin, J. M.ª Marqués, Lluís Graner.*

Com elements d' amenitat publicarem *Lo bany de la francesa* y 'l *Debut de la núvia*. Sempre amants de la justicia empenquem briosas campanyas en favor de Mossen Jacinto Verdguer y de don Odón de Buén. Y registrarem dos desgracias irreparables: la mort de 'n Frederich Soler y de nostre idolatrat amich D. Ignocent López Bernagosi, fundador de LA ESQUELLA. Sigué per nosaltres una pèrdua terrible de la qual may més podrém consolarnos. A sa activitat, á sa ilustració, á sa experiencia y á sas incansables iniciativas se deu la vida fundament arrelada dels populars periódichs per ell fundats. Primer editor de 'n Frederich Soler, abdós moriren ab pochos mesos de diferencia. D. E. P.—L' obra pèl nostre fundador comensada ha tingut en son fill, nostre amich y editor D. Antoni López, un continuador laboriós é inteligent, plé d' entusiasme y d' esperit innovador.

ANY 1896.—Colaboradors: *F. Tiana, Quimet, March Martori, C. Mas Jornet, Félix Cana, J. Pujadas Truch, F. Carerras P., Albert del Ros, J. Bover Casellas, A. Borrut Soler y altres.*

Artistas: *V. Buil, Esteve Menéndez, J. Baixas, Cilla, T. Andreu, J. Sánchez Gerona, T. dalla Francesca, R. Riera Moliné, Celestí Devesa, G. Bacarissas, L. Ensenyat, Glandario.*

Joseph Llovera †.—Tomás Padró †.—Joseph Ixart †.—Baldomero Escudé Vila.—Enrich Serra.—Andreu Solá.—Joseph Dern †.—Joseph Verdú †.

LOS HOMES DE LA ESQUELLA

Varietats: Lo certámen del ull; l' historia gráfica del barret de copa; fotografias directas instantáneas de las manifestacions patrióticas y de la Exposició de Ginebra; notas de la guerra de Cuba y Filipinas, y un directe de la banda del Regiment d' Enginyers francesos, qu' en menos de dotze horas siguié tret y grabat, no retardantse la tirada ni un sol instant. Aquest alarde de rapidés sens detriment de la perfecció, acreditan la pericia de nostre colaborador artístich Sr. Rus y 'l grau de adelanto á que ha colocat las arts de reproducció, lo grabador D. Pere Bonet, que tan excelents serveys vé prestant al nostre semanari.

ANY 1897.—Colaboradors: Pepito Llauné, J. Santamaría Vinyals, Amadeo Doria, Enrich Casellas, J. Surinyach Socias (Surisenti), Quimet Borrell, L' Avi Riera, J. Ferré y Roig, Pau Plá, Rossendo Esteve, Clara Dou, A. Deu, C. Omar y Barrera, etc., etc.

Artistas: Leopoldo Roca, L. Alegret, F. Fló, Balanyá, J. Robert P., Navarrete, Angel, J. Casanovas y Clerch, J. Cabrinety, y Argemí.

Novedats: inauguració de l' Estereoscop de LA ESQUELLA; números commemoratius dels Cinquantenaris del Liceo y de la mort de Donizetti; tribut al eminent dibuixant Eussebi Planas; fotografias directas de l' arribada de 'n Polavieja y de 'n Weyler, etc., etc.

Y ab aixó deixém buidat el sach dels recorts.

Sols ens falta consignar que 'ls vuit números de LA ESQUELLA (primera época) sigueren impresos en l' establiment de la Vda. y fills de Gaspar; y 'ls de l' actual, fins al Número 674 (12 Desembre 1891) en la imprenta de D. Lluís Tasso, passant á estamparse desde aquesta fetxa á la de D. A. López Robert, ahont continúa.

Grabadors de LA ESQUELLA sigueren en primer lloch D. Carlos Labielle (pare) á qui tant deu l' art de la zincografia, puig siguié son introductor á Espanya. Son fill D. Víctor continuá prestant sos serveys al periódich durant molt temps. Actualment es grabador únich de LA ESQUELLA 'l ja esmentat D. Pere Bonet.

Tirada de l' Esquella

Comensá modestament, imprimint de 1,500 á 2,000 exemplars: al final de la primera tungada (Desembre del 85) la tirada havia pujat á uns 5,000. Un terme mitj de 6,000 se 'n tiraren mentres lo número siguié de vuit planas. Pero desde que adoptarem lo preu de deu cénims la tirada s' aná enfilant gradualment, hasta alcansar en l' actualitat un promedi de uns 24 á 25 mil exemplars. De algúns números especials hem arribat á imprimirne 30 y 35,000. Entre ells citarem els de la ruidosa polémica ab *El Diluvi*.

No menos éxit y sempre en progressió creixent ha obtingut també l' *Almanach* que fa deu anys venim donant á llum.

La meytat de la tirada próximament se coloca á Barcelona y pobles circunvehíns; una bona part de la meytat restant s' escampa per Catalunya. No 's conta tampoch una sola provincia espanyola que no siga visitada per LA ESQUELLA DE LA TORRATXA. Per tot arreu hont hi ha cataláns hi ha *Esquellas*, lo mateix á Espanya que al ex-tranger.

N' envihem á las cinch parts del mon. EUROPA: *Fransa* (París, Burdeos, Perpinyá, Narbona, Beziers, Tolosa, Epernay, Reims, etcétera, etc.); *Inlaterra* (Londres y Liverpool); *Alemania* (Berlín, Munich y Colonia); *Bélgica* (Brusselas, Amberes y Brujas); *Suissa* (Ginebra, Berna, Zurich, Interlaken); *Italia* (Roma, Milán, Génova y Florencia); *Austria-Hungría* (Viena y Buda-Pesth); *Portugal* (Lisboa, Oporto y Silves.)

AMÉRICA: *Cuba* (Habana, Matansas, Centfochs, Puerto-Príncipe, Santiago de Cuba, Unión de los Reyes, etc., etc.); *Puerto-Rico* (San Juan, Ponce, Mayagüez, Coamo); *Antillas inglesas* (Trinidad); *Méjich* (Méjich, Vera-creu, Saltillo); *América Central* (San Joseph de Costa-Rica); *Ecuador* (Guayaquil); *Colombia* (Bogotá); *Venezuela* (Caracas); *Perú* (Lima); *Chile* (Iquique y Tomé); *Uruguay* (Montevideo); *Brasil* (Rio Janeiro, Las Fidelis); *República Argentina*

(Buenos Ayres, Rosario de Santa Fé, Mendoza); *Estats Units de Amèrica* (Nova York y Nova Orleans).

ÀFRICA: *Possessions espanyolas* (Islas Chafarinas, Melilla, Ceuta, Fernando Póo); *Argèlia* (Orán, Bli-dah.)

ASSIA: *India inglesa* (Singapoore); *Xina* (Hong-Kong); *Filipinas* (Manila.)

OCCÈANIA: *Austràlia* (Melburne, Kalgoorlie.)

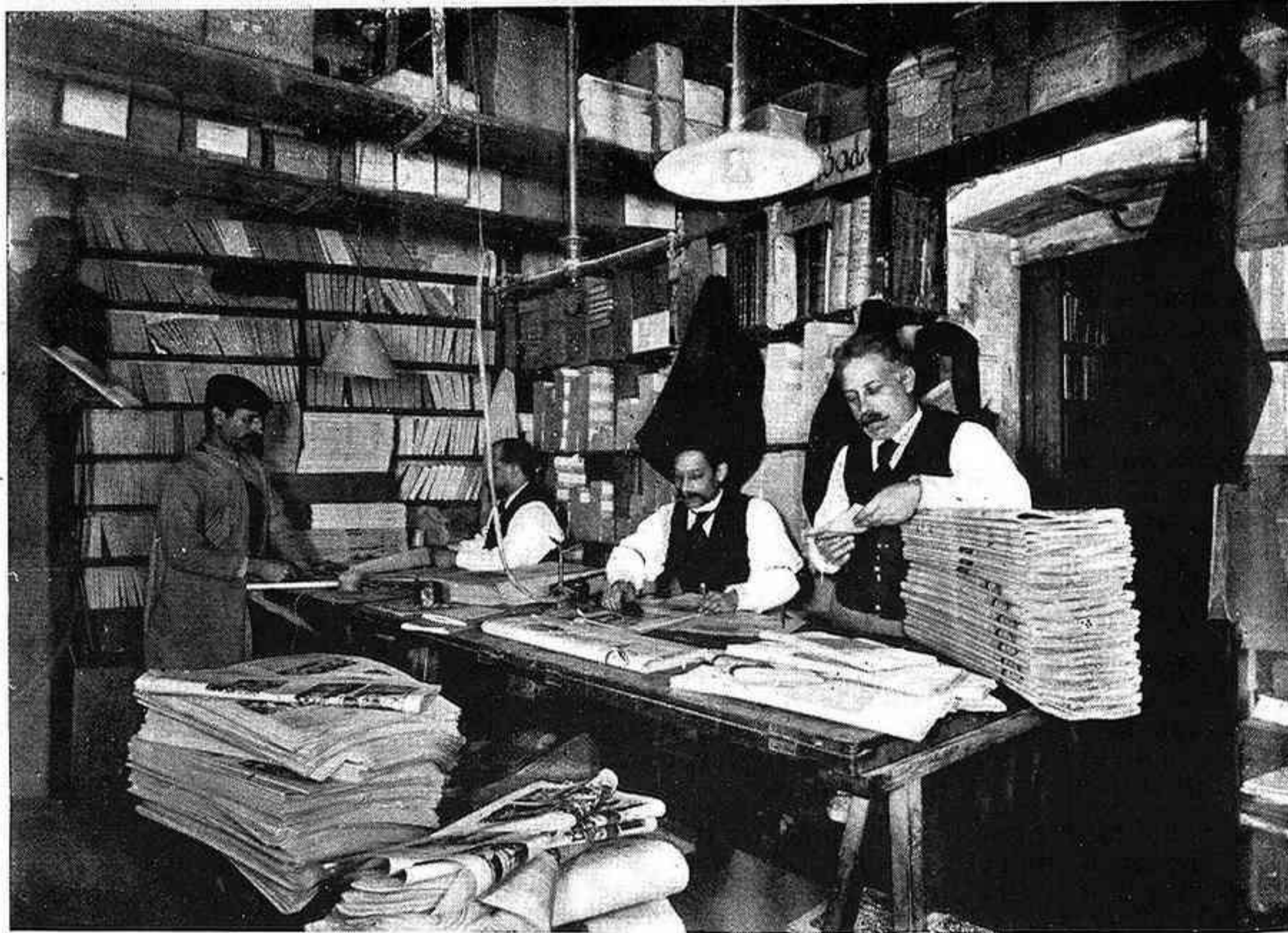
**

Aquí tenen no sols l'història del present semanari, sino una notícia exacta del seu estat, al publicar son número 1,000.

Tot lo que som, al públich ho devém, y al donarli las gracias més cordials, fem vots perque ab la seva bona companyia passats vint anys mes, poguém celebrar ab la mateixa satisfacció que ara, la publicació del número 2,000.

P. DEL O.

INTERIORITATS DE LA ESQUELLA

L' HORA DEL CORREU.

(Instantànea Rus, obtinguda de nit en lo subterrani de la llibreria-López.)

UN DESAFIO

—¡Tórnaho á dir aixó que has dit de la Pepeta!— exclamá en Ráfols, apuntant en la cara de 'n Llorens dos ulls que semblavan dugas barrinas:—¡tórnaho á dir!

—¿Per qué no haig de dirho, si 'l cas se presenta?

—Perque jo t' ho impediré.

—¿Cóm?

—¡Aixís!—

Y al mateix temps queya sobre la galta esquerra de 'n Llorens un dels revessos més hermosos y rodons que he vist donar en ma vida.

Tots els de la taula 'ns vam aixecar, procurant contenir á aquell parell de fieras. En Llorens volia menjarse á n' en Ráfols, y tot expressant aquest desitj li clavava un cop de puny. En Ráfols pretenia trinxar á n' en Llorens y donar els bossins als peixos del surtidor de casa seva. Alló no eran dos ciutadans d' un poble civilisat, barallantse en un café; eran dos lleóns en mitj d' un bosch, destrossantse per una femella.

—¡Basta!— cridá de cop en Ráfols, esbufegant com un carreter que té 'l carro encallat:—aixó no 's pot arreglar sinó per las armas.

—Las que vulguis— replicá en Llorens, buscant la corbata que li havia anat dintre de la copa del rom:—espasa, sabre, destreal... Mentres sigui un' arma bona per ferte á micas...

—O per ferthi jo á tú!... Esculleixo la pistola.

—M' es completament igual. Acepto la pistola.—

¡Bé 'ls en vam fer de reflexions 'ls companys que 'ls voltavam!... Que aixó no s' ha de pendre tan á la valenta; que una dona com la Pepeta no mereix que dos amichs se matin... Va ser inútil. Per poch rebém y quedém desafiats tots junts per ells dos.

—Necessito rentar la bofetada en sanch!— deya en Llorens.

—Vull escursarli la llengua d' un balasso!— cridava en Ráfols.

—¡Si no la treu molt fora de la boca y 's posa de costat!...— murmurá un de nosaltres, volguent encare tirar la cosa á broma.

Pero estaban fora de sí y no va haverhi més remey que seguirlos la veta y combinar formalment el lance que devia tenir lloch l' endemá al dematí á la salzereda del Besós. Feta ja la elecció d' armas y nombrats dos padrins per banda, senyalarem las demás condicions del desafio y sortirem del café. Una ratxa de vent gelat ens tallá la cara.

—¡Uf!— murmurá en Llorens tapantse cuydadosa-ment la boca:—¡quina nit més freda!

—Si,— va anyadir en Ráfols maquinalment:—hi ha diferencia entre la temperatura d' aquí fora y la de dins.

—Apa!— vam dir tots, separantnos:—¡hasta demá á las set!

—Hasta demá, y puntualitat.—

**

A l' hora convinguda ningú va faltar. No obstant, en Ráfols estornudava y en Llorens se bufava las

¡ VINT ANYS!

—Jo llavors no més ne tenia quaranta!...

puntas dels dits. Hi havia hagut una glassada bastant regular, y segurament ens hauriam estimat més trobarnos á prop del foch que no en aquella desabrigada salzereda.

Un dels padrins va treure las pistolas.

—Unicament están carregadas ab pólvora—va dirnos en veu baixa.—Encare que á quaranta passos no es fácil que 's toquin, la casualitat te tan malas bromas!...

Entre tant los dos antagonistas, apartats de nosaltres, se passejavan silenciosament.

L'un estava vert, l'altre groch: en Llorens tremolava; en Ráfols... ¡qué 'n feya d'esforsos per no tremolar!

—¿Senyors?—va dir un padrí, cridantlos:—quan vostés vulguin...

—¿Ja?—exclamaren els dos á la vegada, aixecant el cap com si 's despertessin.

—¿Que trobéu qu' es massa aviat?

—Nó; en quant aixó...—va respondre en Ráfols mirant vagament á terra, sense sapiguer qué dir.

—¿Tart?...—contestá en Llorens, no volguent ser menos qu' en Ráfols.

Pero cap dels dos estirava la má per pendre la pistola que 'l padrí 'ls ofería.

—Vamos senyors...—torná á insistir aquest, allargant las armas.

—¡Oh vamos, vamos!...—va murmurar en Ráfols:—sembla que hi tinguéu empenyo en que 'ns fem mal.

—¿Nosaltres? Al contrari: ja sabéu lo que ahir vespre us deyam. Heu donat al assumpto una importancia que no té...

—Aixó es veritat...

—Es cert que tú á n' aquest vas ventarli una bofetada; pero ell te la va ben tornar transformada en cop de puny.

—Tens molta rahó...

—¿Y donchs?

—¿Y donchs!...

En Ráfols y en Llorens van mirarse, van plantarse á riure y posant punt final á la escena, contestaren simultáneament:

—¡Torném, torném al cotxe!—

Cap d' ells havia arribat á tocar la pistola.

* *

Naturalment, aquell mateix vespre 'ns reunirem

tots al restaurant pera celebrar lo felís desenllás de l' aventura. Els dos *enemichs* ens havían convidat.

En Ráfols estava contentíssim.

—¿Qué 'n vaig quedar de parat

—deya—quan al sortir ahir del café vaig rebre la primera alenada freda de la nit!

—¿Y jo!—replacava en Llorens:

—tot lo meu ardor bélich va esbravarse en un estornut.

—En lo moment de la disputa hauría fet... qualsevol cosa.

—Com jo! Y al arribar l' hora... no hauría fet absolutament res.—

Van entrar las ostras, comensarem á sopar, darre un plat ne vingué un altre y aviat tots los ulls brillaren d' alegría y tots los cors vessaren expansió y fraternitat.

—¿Qué tontos hauríam sigut, eh?—deya en Llorens, mirant carinyosament á n' en Ráfols.

—¿Y tal!—responía aquest, omplintse la copa:—¡desafiarse dos amichs com nosaltres!

—Y per una pesa com la Pepeta!...

—Bé... aixó de pesa...—va fer en Ráfols de prompte.

—Sí senyor; no torno endetrás la paraula.

—Llorens!...

—La Pepeta es un pendó!—

No hi vam ser á temps. En Ráfols alsá 'l bras, y avants que nosaltres poguessim impedirho ¡plaf! sobre la galta de 'n Llorens hi havia caygut un' altra bofetada com *aquella*.

En Llorens se li tirá immediatament á sobre y repetint també 'l cop de puny del día anterior, se 'n torná á assentarse altra vegada.

—Y ara, res de desafios—afegí ab verdadera convicció:—sinó, no guanyaríam prou per tiberis.—

Tots vam aplaudir l' ocurrencia... y continuarem sopant.

A. MARCH.

À LA ESQUELLA DE LA TORRATXA

(AB MOTIU DE SON MILENARI)

Ja ho veus com passa 'l temps: fa mil senmanas naixías á can López encisera;

y ab lo látigo als dits, sempre riatllera,
fujetejas de valent als tarambanas

en un estil xistós que sense ganas
logras fer riure á Catalunya entera;
puig sempre has evitat esser grollera,
no usant jamay paraulas xavacanas.

Si 'ls governs espanyols no 'ns deixan viure,
tú en cambi á tos lectors la vida allargas;
puig si mil cops LA ESQUELLA 'ns ha fet riure,
mil cops hem olvidat penas amargas.

Tractantse, donchs, d'honar ton milenari
qui s' ha fet vell lleginte ¿pot faltarhi?

L' AVI RIERA.

LA CAMBRA XICA

La cambra es xica, com niu d'un aucell sol; el llit de
de monja está sense desfer; els prestatjes carregats
llibres, la taula encatificada
de papers y las parets ple-
nas de dibuixos y cartro-
nets de totas menas, que
semblan fulls del calendari
d'una vida, y son recorts.
Al mitj de tots ells hi ha
dos quadros: l'un ab march
daurat y vidre, es l'alego-
ría d'una *Primera comu-
nió*; l'altre es el retrato
d'una dama ab cabells
blanchs y somris de mare,
y está entelat de petóns.

En un recó, dins del ren-
tamans y de dos ditets d'
aygua, una toya de violas
boscanas pren frescor y do-
na aroma.

De colzes demunt la tau-
la, encaparrat, y escrivint
á estonas, hi ha un home
com d'uns trenta anys, me-
nut de cós, ulls sortits y
foscos, cara magra y barba
negra, front espayós y mo-
viments nerviosos. De tant
en tant s'atura, treu els
ulls de la feyna, gira un
xich la mirada, somriu, y
torna á escriure.

Al costat d'ell, una dona
alta, hermosa, rosada, ab
front de reyna y barbeta
punxaguda, els ulls molt
grossos y el nas bonich, la
boca closa y els llabis ver-
mells, s'está quietona mil-
rant fer feyna. Devegada
arrenca una flor del po-
mell de violas, y, esllene-
gant ab una mà 'l vestit pe-
ra que fassi boca prop del
coll, ab l'altra mà 's tira
floreteas pitrera avall. Després, quan els lligams se-
rán desfets y las violetes caurán damunt la catifa, la
roba farà olor de flors y las flors farán olor d'ella.

Aquella cambra tan xica es com un temple: s'hi
enrahona baixet, ab xiu-xiu, ab rum-rum de tórtora,
que sembla rondinayre y que no ho es.

Fora del treball—que cab á tot arreu—y de l'amor
—que s'encabeix per tot,—ningú hi entra en aquell
niuhet d'aucell sol, ningú mes qu'ell y la enamorada.
Sí, á l'estiu, un papellonot daurat se fica finestra en-
dins pera festejar la llum encesa, aturan els petóns
y 's posan tristos; n'están gelosos: y quan la flama
'l crema y la bestiola mor, ells dos somriuen. A l'hi-
vern, si per las escletxas s'encerta á entrar el fret,
tot just es dins que ja l'ha fos l'escalforeta d'amor.

Prou rondina 'l vehinat: prou la batxilleria va es-
calas amunt y avall, y del colomar á la portería,
aturantse pe'ls repláns, y llambregant per las reixes:
ells no s'hi enfundan.

Quan ell va á treballar no veu mes que la deria,

no sent mes que l'idea que canta dins del cap. Quan
ella va á endressar la cambreta de nina, obra de bat
á bat la finestra, deixant entrar las miradas vergo-
nyants dels batxillers desenfeynats, y, canta que
cantarás, vinga escampar alegría y fer denteta á las
que 's migran, orfas d'amor.

Quan hi van pera trobarshi ¡vés qué se 'ls ne dona
de que glateixin els que 'ls miran, ó 'ls bescantin els
impotents!

S'estiman, es volen y á la falda d'ella l'enamorat
hi cerca protecció contra 'ls raquítics de pensament
que l'amenassan; ella l'amoixa com á un nen, li en-
rahona com á un germá y l'estima com á un home,
—com á un home qu'estimi.—Li conta somnis felis-
sos, en que s'ha vist ab ell lluny de rondinayres, en
terras assoleyadas, desco-neguts de tothom, y ditxo-
sa: y ell li parla d'altres somnis, somnis del pervin-
dre, neguitosos, disfumatspel dupte.

Al cap de cert temps, en aquella cambreta xica,
viuda de flors, l'home, sol y trist, va escriure aques-
tas ratllas:

“La Dona... Jo n'estich
enamorat; y no d'aquesta,
ni d'aquella, la vostra ni la
méva, sino de la Dona, úni-
ca y plural, que, com el
mar, sembla sempre la ma-
teixa y sempre es diferent.
En tots els méus treballs
n'hi trobareu de donas:
son bossinets que vaig arre-
plegant d'assí, d'allá, camí
de la mort, y que colec-
ciono desitjós d'encolarlos
un día pera veure si de tots
plegats puch ferne sortir la
Dona símbol. Y cregueu
qu'es difícil la tasca aques-
ta, perque, encare que to-
tas las donas estiman, totas
estiman diferent. Sols en
una cosa se semblan totas
las donas: en l'odi. Feunhi
una á una dona, y quan vos
creureu que vos la té per-
donada, ella encare rumia-
rá *quina* vos ne pot fer. De-
má anireu per un carrer y
vos caurá una teula al cap:
es qu'ella vos l'haurá tira-
da. Passarán anys; tindreu
fills y tindreu nets. Un día
una de las vostras netas
arribará á casa plorant,
perque una vella l'haurá
ficada dins d'un portal y li
haurá prés las arracadas.
Aquella vella es la dona
de l'odi...”

ENRICH DE FUENTES.

(Dibuix de J. Passos.)

L' ÚLTIMA ILUSIÓ.

RUSTICANA

- Per qué l'heu arrancada eixa pomera?
—Perque ja no 'm produheix
ni una poma.—¿De cert?—Ni una sisquera;
ja veyeu, caminant, que s'ho mereix!
—Y 'l temps que us ha donat tanta fruytada
tallantla l'hi pagueu?
—Perque 'm dongués el fruyt jo l'he regada
ab mon suhor, hereu.
—Deureu guardar els tronchs com á penyora
de sos serveys tan bons?
—Aqueixa si, bon hom, qué bona fora!
No, cá, 'n faré tions.
—D'ahont heu après, bon home, si no us raca
dirm'ho, tal agraument?
;Estellá una pomera tant remaca!
—Hó só après de la gent.

A. LLIMONER.

LA PLANA 13—DEDICADA Á LAS DONAS

MOSTRUARI FEMENÍ.

(Dibuix de J. Lluís Pellicer.)

ALBADA

Recolzat al balcó, per hont s' enroscan
las gentils y floridas campanetas,
per hont com una verda catarata,
pomposament, tota rahím y pámpols,
se desborda la parra luxuriosa,
rebo 'l petó del sol ixent.

La brisa
dú perfums estivals que 'l cor penetran;
el cel es blau y rutilant; sonoras
al voltant dels rahíms brunzen abellas.

Damunt dels pámpols, gravement gaudintse
dels raigs del sol, las zumzidoras moscas
se refregan las mans ab complacencia,
com hisendats per qui 'l nou jorn se lleva
sense temor ni angoixas.

¡Quína calma!
¡Quín benestar respira 'l mon! ¡Quánt bella
se desperta la vida! ¡Quánt ditxosos
semblan la terra, 'l cel, la llum y 'l ayre!
Cert es que l' home encare dorm, y 'm trobo
tot sol ab la Natura cara á cara.

APELES MESTRES.

SCHERZO BLAU

(FANTASÍA MODERNISTA)

El cel era ben blau,
d' aquell blau xisclador qu' en tot penetra;
marcat se veyá son intens domini
en lo blanch de las casas que las donas
emblanquinan ab cals tots els dissaptes,
en el mar transparent, en la montanya,
fins en l' arbreda humida,
que en mitj de sa verdor deixava veure
vesllums blavosos en las tendras fullas.

Las aurenetas que l' espay creuhavan
brillavan com trossets de lapislázzuli;

las velas de las naus esgroguehidas
tenían tons blavenchs,
fins del vermell encés de las rosellas
sortían raigs de lo color despótich.

Ab lo seu vestit blau sortí aquell día...
¡Y qué bé li esqueyan
en son pit, que 's gronxava com las blavas
onas del mar quan lo lleveig las bressa,
els delicats pomells de miosotis!
Lluhint en sas orellas dos turquesas
vaig véurela passar. ¡Un cel semblava!
Els seus ulls blaus, hermosos,
divagavan sens rumbo, deturantse
en la ret de sas venas intrincadas
d' un blavós desmayat
qu' en la blancor dels brassos ressortía.
¡Quína blavor la dels rahíms qu' estavan
dihent:—Ja soch verol, ja pots tastarme!
¡Quín blau el de la boyra peresosa
que sobre dels turons s' arrossegava!
Un lluert que semblava una joguina,
ple d' escatas d' un blau que 's feya veure
entremitj d' un color de malaquita,
va corre entre sos peus esparverantla.
Al fugir tot xisclant, com voleyaren
las lleugeras faldillas, vaig sorprendre
dos dits no més de mitja
d' un blau de cel, que va deixarme tonto
y vaig quedarme blau!

¡Quánta blavura!

FREDERICH RAHOLA.

DE LA REALITAT

NOTA

Aixís com avisa, desfigurant el cos ab l' estrago de
la malaltía, la mort avisa també y potser mes aviat,
ennegrint l' humor característich de sas próximas
víctimas.

Uns mesos avans de morir l' amich Coroleu, en

APOTEOSIS

(Dibuix de Ll. Labarta).

A PESAR DE TOT, ¡VISCA LA ESQUELLA!

Matheu y jo, veyentlo tot capficat pel carrer, nos hi vam acostar pera darli una encaixada.

—Ahónt aneu tan encaparrat?—li vam dir alegrement, potser mortificantlo, pobre!

De cop, nos va mirar ab ulls enterbolits per una tristesa fonda, sinistre. Després, acabá per somriure galanment; pero no ab aquell *je! je!* de fresca ingenuitat ab que solía comensar sas entretingudas conversas, sino ab una rialleta tota forsada y amarga. Y fent una pausa—no sé si pera empassarse 'l plor ó pera millor embridar el desbocat pensament, va exclamar:

—May diríau en qué pensava ara? Anava continuant una oda á la Mort, qu'ahir vaig comensar á escriure.—

Nos ficsá d'una manera extra-

nya, que
tenia
molt de
dolorosa
y pros-

seguí:

—Perque, devegadas, encare escrich, creyúho.—

Y la veu ab que pronunciá aquesta exclamació inesperada per lo sobradament sabuda, me va fer tremolar el cor. Era una veu cavernosa y malaltissa, accent desesperat d'una inteligencia que brega y brega pera recobrar el brahó. Hi havia en ell amargantors de fel, iras de despit.

—Y m'agrada, m'agrada....—seguí dihent—m'agrada ferme ab la Mort. L'amanyago, l'amanyago com se mereix. Perque.... penséuhi bé: després de tot, *es el gran consol de l'home.*—

(Dibuix de M. Foix).

AUCELLS DE NIT

(De J. Pellicer Montseny).

DESPRÉS DEL TRABALL.

Un altre dia, aquesta frase no 'ns hauria fet mes efecte qu' una altra qualsevol de las que 'l nostre enginyós amich solia prodigar. De no riure, hauriam quan menos somrigut. Pero, llavors, nos esborroná á n' en Matheu y á mí.

La reverencia que aquella tristor nos imposava, nos va entrabancar la paraula per respondre, quan, de sobte, l' amich Coroleu nos allarga la má, una má gelada que no prenía, y omplintseli 'ls ulls de llágrimas, se tomba en sech y se 'n vá, rodant el cap.

En Matheu y jo, palplantats, lo vam seguir ab la vista bona estona. Després, com eixint de la sorpresa, vam arronsar l' espatlla, exclamant:

—Quí ho entén?

Y era que 'l pobre Coroleu duya ja la punyalada al cor!

NARCÍS OLLER.

LAS TRES EDATS DEL AMOR

I

Després de la ceremonia nupcial, han emprés lo viatge de nuvis.

Al arribar á un poblet de poca importancia, 'l tren s' atura.

—¿N' hi ha per molt?

—Quinze minuts: s' ha d' esperar lo convoy que baixa.

Ella:—¿Aném fins al restaurant?

Ell:—Ben pensat: tinch una gana que se 'm emporta...—

Al restaurant no tenen més que una truyta; una sola truyta!

Ell:—¿I é, menjatela tú.

Ella:—¿No! Tú.

Ell:—No, tonta; jo no tinch gana.

Ella:—¿Ay ay! Si ara mateix deyas que...

Ell:—¿Jo?... Menja, menja, mona. (Baixant la veu.)

Jo ja 'n tinch prou veyente menjar á tú.—

(Ella somríu... y 's menja tota la truyta.)

II

Fa sis mesos que son casats.

S' assentan á taula y la minyona 'ls presenta un platet de maduixas.

Ell:—¿Ja hi ha maduixas? ¡Hola, hola!

Ella:—¿Oy! ¡Quína alegría!

Ell:—La llástima es que n' hi haji tan pocas.

(La minyona 'ls explica qu' encare van molt escasas; pero sapiguent que al senyor li agradan tant, ha comprat aquella miqueta.)

Ella:—¿Ah! Son per tú.

Ell:—Y per tú.

Ella:—¿Pero no veus que no més n' hi ha un pessich?

Eu:—¿Pues... mitj pessich per cada húl... ¿Qué més natural que partírnoslas?

(Posan la meytat de las maduixas en cada plat y se las menjan rihent com dugas criaturas.)

III

Portan ja de matrimoni dos, tres, quatre anys... El temps depén del temperament y las circunstancias.

Van á esmorzar. Ell s' assenta y veu que á la plata no més hi ha dugas costellas.

Ell:—¿Per qué n' has fet coure no més dugas avuy?

Ella:—No, quatre n' hi havia també; dugas per cada hú, com cada día. Lo qu' es, que las altras s' han cremat de tal modo, que las he fetas llansar.

Ell:—¿Ah!... Aixó es diferent.

(Agafa las dugas costellas, se las posa al seu plat... y ab molta naturalitat pregunta:)

—Y donchs, tú ¿qué menjarás avuy?

MATÍAS BONAFÉ.

LA LLUFA

No puch saber quí m' ha posat la llufa, ni hont me l' ha posada ni perque haig de durla; pero que la duch, d' aixó no 'n tinch dupte.

Quan vaig pe'l carrer no estich may per músicas; no 'm ficso en ningú ni ningú 'm preocupa... mes, de cop, la gent veig que de mí 's burla.

Els homes, somrients, al passar, s' aturan; els noys, atrevits, se 'n riuhen y fugen; —¿Deu lo fassa bó!— las donas murmuran.

Jo, tot sofocat, quan veig qu' aixó dura, em paro un moment y busca que busca,

dels peus fins al cap.. No 'm trobo la llufa.

Torno á caminar; ja no m' importunan; y olvidantho tot torno á mas angunias. Cap-ficat y trist vaig seguint ma ruta.

M' adono, un moment, que 'ls brassos ab furia faig anar, parlant en veu alta, aguda... y altre cop la gent veig que de mí 's burla.

Y ab rabia, llavors, exclamo:—¿Perjura, fins l' enteniment has tingut d' endurte'n!

... Ara ja sé qui m' ha posat la llufa.

J. BURGAS (Mayet.)

(De J. Blanco Coris).

—¿Qué tal? ¿Quedaré ben pentinada?

NOSTRAS LECTORAS

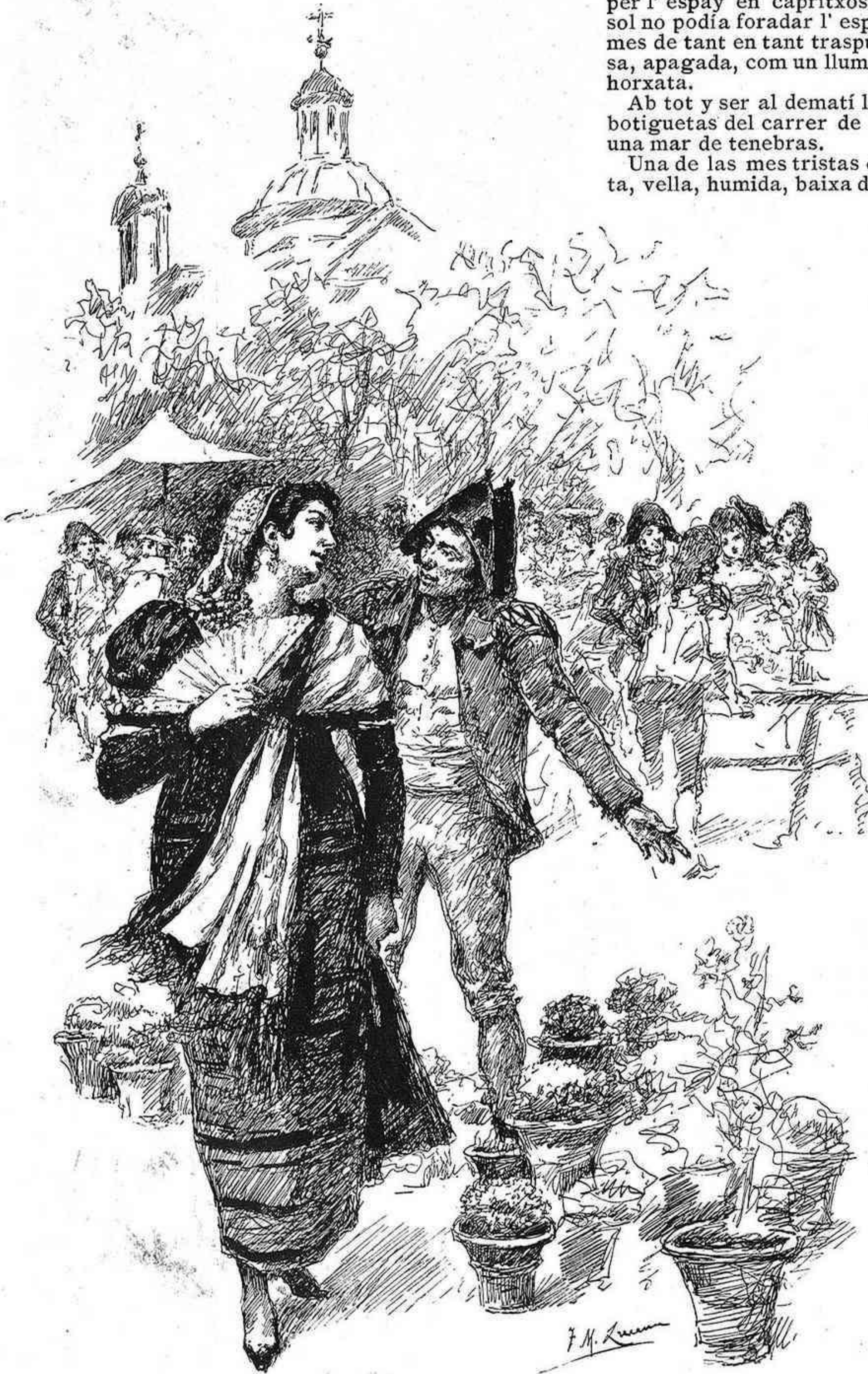
(Dibuix de F. Gómez Soler).

—A LA SALUT DE LA ESQUELLA!

L' AGONIA

El día era rúfol, fret, boyrós; un verdader día d' hivern. Corria 'l vent per damunt dels terrats á ratxas impetuosas y desenfrenadas. Al topar per las cor-

GENT D' ALTRE TEMPS

—¿Vols comprar rosas?
—No 'm fan cap falta.
¿No veus lluhírmén
á cada galta?

nisas y claraboyas udolava com una bestia famolencá, ab un glapit sort, fondo, llunyá, que creixía mes y mes tot acostantse pera baixar de nou el tó fins á perdres qui sab ahont. A cada manxada tremolavan els vidres fermes en sos llistons, mentres els primparats queyan esmicolantse en inarmónica trencadissa; las persianas baquetejavan als balcóns; bufavan las xemeneyas escupint sutje per las cuinas; dringavan las barretas de las cortinas topant ab las baranas; petava alguna qu' altra pessa de roba posada á secar, y 'ls papers y la brossa del carrer giravoltavan per l' espay en capritxosas dansas serpentinas. El sol no podía foradar l' espessa capa de bromas; no mes de tant en tant traspuava la seva imatge, confosa, apagada, com un llum vist á través d' un vas d' horxata.

Ab tot y ser al dematí la fosca s' ensenyoria de las botiguetas del carrer de 'n Fonollar, sumintlas en una mar de tenebras.

Una de las mes tristas era la del Sr. Onofre: bruta, vella, humida, baixa de sostre, amagadas las parets pe'ls prestatjes embutits de pessas de roba, posadas á biaix, com si allarguessin el morro cap á la porta en busca de llum y d' ayre mes purs que 'ls d' aquell magatzém plé de trenyinas.

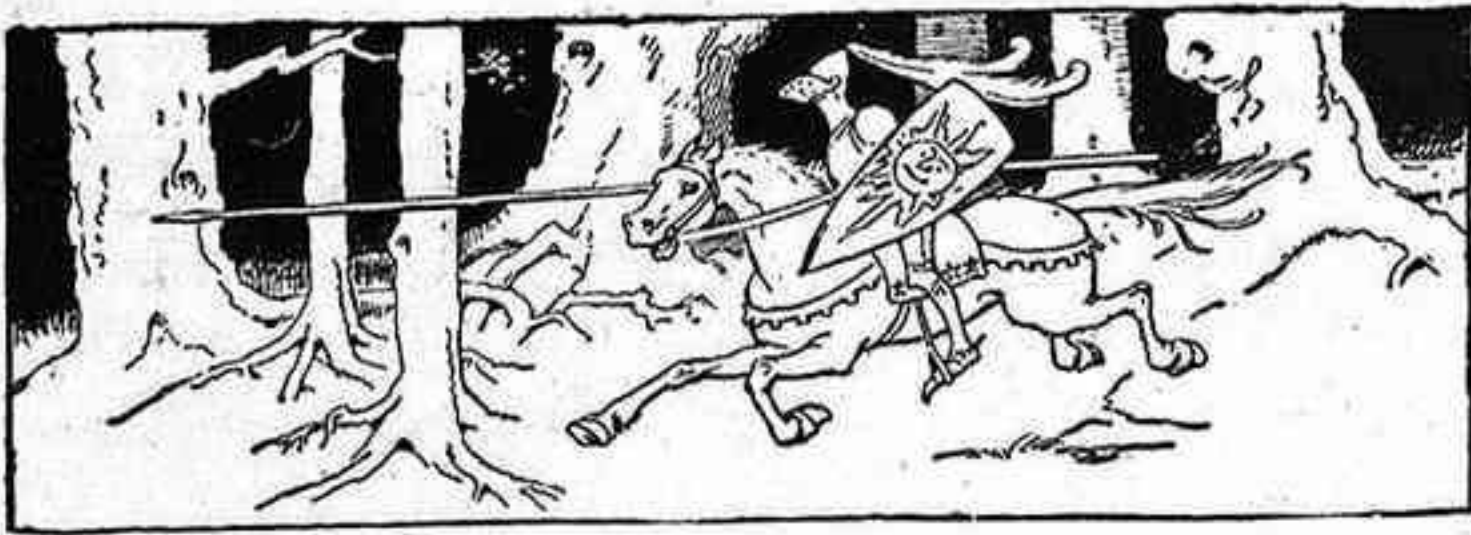
Dins de tot, visible sols pe'ls gats y per las ólivas, el senyor Onofre passava 'l día davant d' una taula esquifida ab pretensions d' escriptori. Viudo desde 'ls quaranta, permanesqué deu anys sol, aïslat, amagat com un cuch dins la botiga, d' hont n' eixía una horeta cap al tart pera desencongirse de camas. Una pobra vehina li arreglava la minestra y li ayrejava 'l lit; un mosso de confiança cuidava aquell magatzém dos horas cada tarde. Fora de la Paula y de 'n Roch no tenia amiatat ni tractes ab ningú. Els dos nebots del carrer de la Claveguera potser no 'l saludavan ni un parell de vegadas al mes.

Pero no era 'l negoci lo que 'l feya viure: apenas s' hi guanyava un centenar de duros l' any: éll vivía de las rendas.

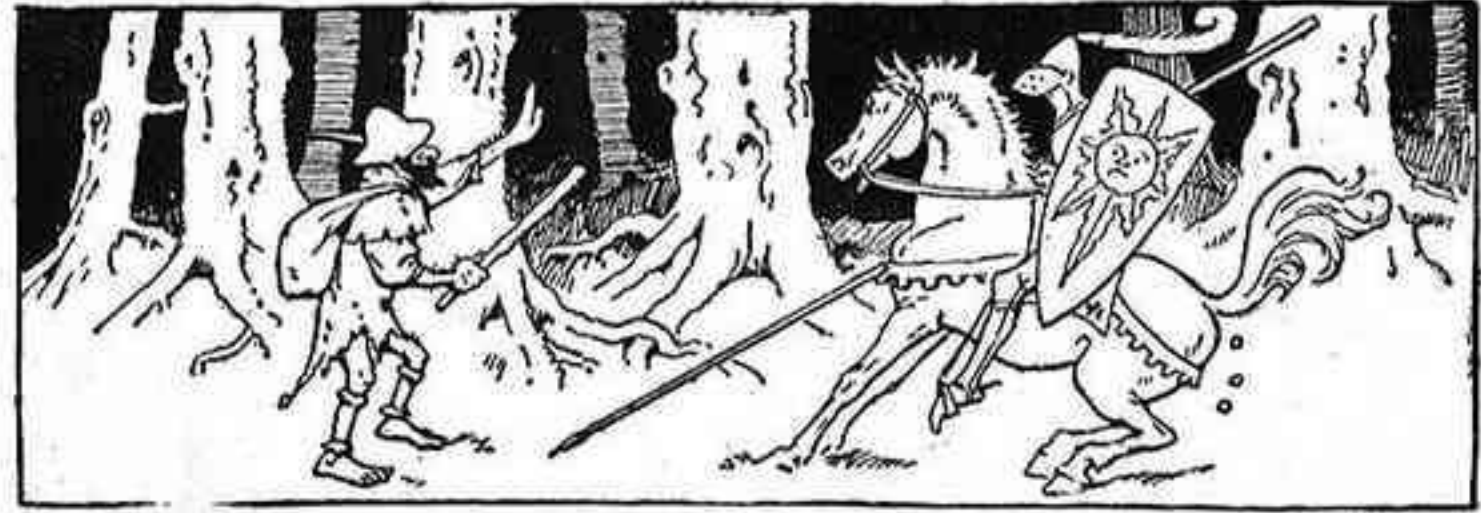
A la mort del seu principal s' encarregá la botiga, y la conservava no sabia perquè, ab un temor supersticiós d' enagenarla, com si l' ánima de D. Eloy, son antecessor, degués cridar-lo á comptes algún día. Y 'l tenia sempre present, quan segut davant del escriptori, de cara al carrer, passava horas y mes horas quiet, inmóvil, de colzes á la taula y la vista fixa á la paret d' enfront, s' endormiscava hipnotisat per aquell silenci sepulcral, y tancava las parpellas embotornadas que davan á sos ulls cluchsl' as-

(Dibuix de J. Muñoz Lucena.)

L' HONOR

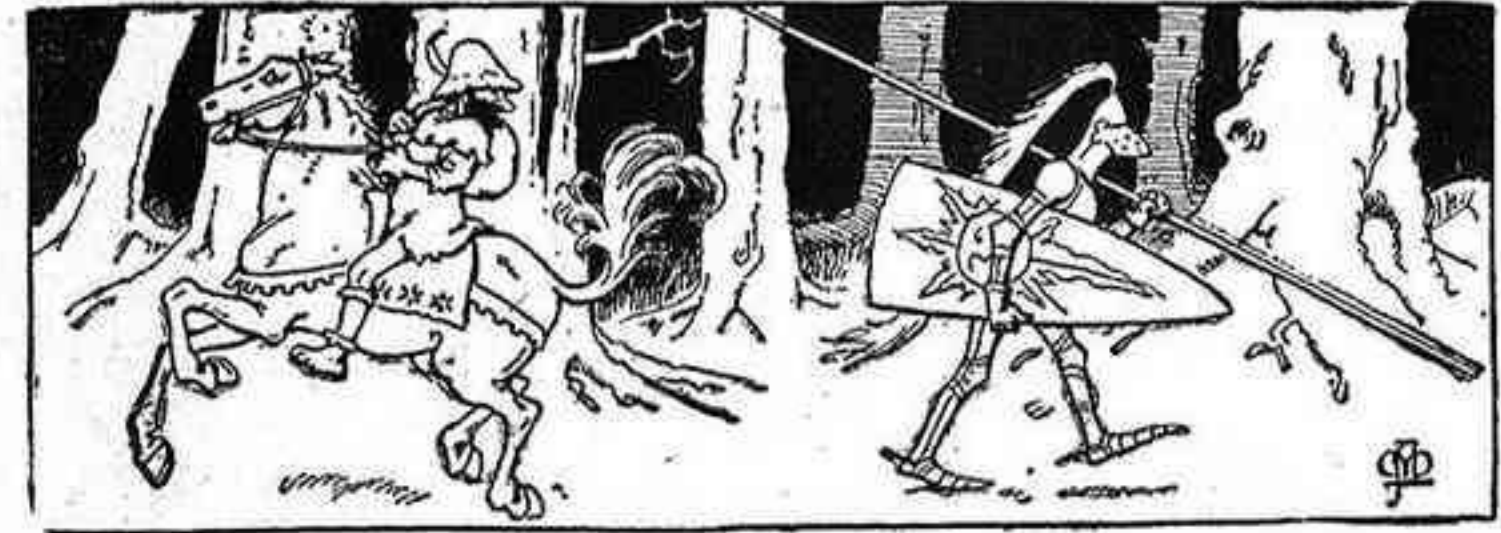
Allà va 'l Caballer disposat á héureselas ab el primer que se li presenti.

Y el primer que se li presenta es un lladregot que li crida:—¡Alto!

Y que sense més cumpliments li exigeix el caball ó la vida.

(Dibuixos de Apeles Mestres).

Pero l' honor no consent que un caballer se las hegui ab el primer que 's presenta... si es un perdulari.

pecte de dos prunas vermellencas. Llavors recordava que orfe y abandonat lo recullí D. Eloy; que prop d' ell cresqué fidel y sumís com un gos, igual qu' un gos que llepa la má barruera que l' atacona; ja més gran, sospità 'ls amors incestuosos del amo ab la neboda, y fou cego, sort y mut fins que convingué una tapadora á tals escándols; marit complacent, seguí al costat del feudal que renovava cada nit el dret de cuixa, mentres ell, resignat y humil, s' ajocava en son catre d' aprenent com en sos bons temps de fadrinatje; després feya remembransa de la mort de D. Eloy, de la herència sobrevinguda mercé á son caràcter vergonyosament dócil, de la seva viudedat lúgubre, y s' ensopía més y més fins que 'l despertava 'l cruixir d' alguna fusta pollada que feya encare doblement tétrica aquella estancia negra y glassada com una tomba.

Días ha que no 's trobava gayre... bé el reuma ó els nervis, segons deya, encare que no sabia á qual atribuirho. Després comensá á témer que fos una sombra de feridura. Aquell matí estava neguitós. De sopte li vingué un formigó á la má esquerra, y aná pujant bras amunt com una onada dolorosa; després al dret notá la mateixa senyal, igual que si se li adormís. Veje las mans descoloridas, ab palidesa cadavérica, y aumentava 'l dolor somort; sentí opressió de pit, angunia inexplicable, suor freda, esllanguiment, l' impresió de la vida que s' escapa del cos.

Apenas tingué esma de cridar á la Paula y aquesta al vehí del davant. L' agafaren d' una brassada y 'l conduhiren al entressol. Ajegut sobre la márfega 's trobá millor; recobrava 'ls sentits, ja 's revifava: alló no era res, potser una mica de debilitat.

—¿Quí sab si una tassa de caldo ó una copeta de ví?...
—¡Res!

Descantellar una pesseta li era mes violent que totas las bascas que vinguessin. Massa s' esbruixía al veure qu' havia de cremar una espelma pera illuminar aquella cova. Sort que 's posaría bó aviat.

Y calculant els gastos qu' ocasiona una malaltia vingué de nou la congoixa, l' opressió, com si li ajustessin una cotilla de ferro,... després l' indefinible sensació de la mort qu' arriba. L' atach fou mes fort y corregueren á ca'l metje.

El facultatiu exposá la gravetat del cas: una angina de pit. Al poch rato el vicari de Sant Culgat li administrava 'ls Sagraments. Luego sigué precisa la medicina, 'l caldo, encendre foch, una vetlladora, y l' Onofre resistintse á que li obrissin cap calaix, no volía gastar un céntim. Totas las marfugas passarian aviat.

Amagava la clau sota del coixí y sigué necessaria

una verdadera lluyta avans no n' efectuá la entrega. Els dos nebots aburrits entraren allí com en terra conquistada. L' Onofre se 'ls mirava ab odi, espiava 'ls seus passos y accions y li semblava que 'l robavan á cada instant.

Las bascas eran més freqüents, la respiració mes difícil, l' angunia terrible, y sobre 'l malestar físich, el torment moral del avaro en sa última hora. Incorporat, apoyant las espatllas en un molló de roba, sentía la remor dels calaixos al obrirse y tancarse, l' espetegar del foch qu' á costas d' ell encenían á la cuyna, el xiu-xiu de las vehinas tafaneras que may havían trepitjat la casa, y arreu veyá llums, gasto, derrotxe, la fi dels diners. No 'n feya cabal de la salut. ¡La salut ray! ¡Els quartos que gastava! Llavors un altre atach se 'n hi duya un trós més d' existencia.

Apagada la veu, térbola la vista, 's reconcentrava l' ánima en son cervell, y repassava la seva vida plena de mesquinesas y atapahida de silenciosos crims comesos per l' usura. L' avaricia que 'l dominava, l' afany del diner, las víctimas cridant venjansa passavan com visions d' un cinematógrafo, y per sobre de tot l' aparició denigrant, l' oncle y la neboda abrasats, somrihent ab impúdica fruició y llansant damunt d' ell grapats de moneda en paga de la seva tolerancia infame. La pluja d' or seguía cayent, cayent sempre ab més forsa; ja sentía la fredor á las extremitats, sumergidas en aquell bany d' unsas y dobletas. Pero 'l ruixat seguía, més furient quant més la visió s' enlayrava. Sentía rebotre 'ls quartos per son cap y endinzarse en aquella mar glacial de diners, inundació implacable que li constrenyía las costellas, y amunt, amunt, l' onada d' or ja l' ofegava, la respiració era mes dificultosa, el cos no podía véncer aquella extrangulació insufrible, esgarrifosa, aquell pés inmens de tanta riqueza que s' apilava per asfixiarlo. Espeternegava en vá pera tréuresela de sobre ab un suspir ben fondo, ab un esfors suprem.

¡Inútil! Li faltava l' ayre, 'l cor se li parava lentamente, y la vida eixía d' aquell cos, poch á poch, invisible, com las postreras vibracions d' una batalla.

Del martiri interior ningú n' hagué esment. Al endemá tothom deya lo mateix:

—¡Ha mort com un pollet!

XAVIER ALEMANY

Per M. MOLINÉ.

-Aquí tenen lo que LA ESQUELLA ha fet ballar en vint anys.

EL POM DE FLORS

SOBRE UN PENSAMENT DE CATULLE MENDÉS

El sol que 's va aixecant
 el cim dels monts rosseja;
 per fullas y per tronchs
 la brisa xiuxiuheja;
 refilan pe 'l brancám
 els aucellets cantayres,
 y tot l' ambient, las flors
 perfuman ab sas flayres.
 De dalt d' un mirador,
 una gentil donzella,
 la ufana del bosquet
 que s' alsa davant d' ella,
 ab ulls somniadors
 contempla embadalida,
 y del festós amant,
 que desde baix la crida,
 paraulas com la mel
 está escoltant joyosa.
 —Si tens de complacent,
 li diu, tant com d' hermosa,
 no sabs, prenda del cor,
 lo que al moment farías?
 Deixant aquest balcó
 al bosch ab mí vindrias.
 La calma y soletat
 d' aquest frondós paratje,
 la fresca revifant,
 l' ombriu y vert fullatje,
 la llum del sol naixent
 filtrant per la espessura,
 tot, ens está oferint
 estonas de ventura.
 Allí 't culliré flors,
 com faig altrás vegadas,
 que 'l més bonich dels poms
 serán un cop lligadas.
 —Soch teva enterament,
 respónli ab veu melosa,
 ¿no faig sempre per tú
 lo que 'l teu cor disposa?

Al cap de poch moments,
 alegres, fent parella,
 pe 'ls caminals se 'n van
 parlantse á cau d' orella,
 y á l' ombra d' un cobert
 de branquillons y fulla,
 que daura 'l raig del sol
 y la rosada mulla,
 diu ell, glatint d' amor:
 —No siguis tan ingrata
 que apartis el clavell
 qu' en ta boqueta esclata;
 els llabis se m' hi en van
 quan tan vermell el miro.
 —Es teu, ella respón,
 té, bésal, no 'l retiro.
 —¿Qué 'n foras de cruel
 si aquestas dugas rosas,
 que en ton rostre preciós
 ostentas tan xamosas,
 volguent omplí á petons
 giressis enutjada!
 —¿Las vols? Aquí las tens
 qu' esperan ta besada.
 —Escolta, tot un mon
 daría per descloure
 el lliri del teu pit
 que al respirar fas moure.
 ¡Qu' espléndit y vessant
 d' aromas, s' endavina
 dessota aquest vestit
 de flonja musselina!
 —El lliri blanch que veus
 que amaga aquesta roba,
 per tú tan sols floreix,
 prenlo d' amor en proba.
 Pero y aquellas flors

que has dit que 'm cullirías?
 Jo 'm creya que 'l que dius
 més fidelment cumplías.
 —Donchs, jo 'm penso haver fet
 lo que hi promés, videta.
 ¿No tinch l' encés clavell
 mitj clos de ta boqueta?
 ¿No acabo de cullir
 las rosas de ta cara?
 Y el lliri del teu pit
 no estich flayrant encare?
 Aquestas quatre flors
 á un rey pots oferirlas
 si un del teus cabells d' or
 em donas per unirlas.
 —Molt llarch em sembla un fil
 d' aquesta cabellera
 per tan poquetas flors ...
 —¿Es cert!...
 —Y la manera
 d' haverne de més curts...
 no trobas per ventura?...
 Y bosch endins se 'n van
 perdentse en la espessura.

QUIMET

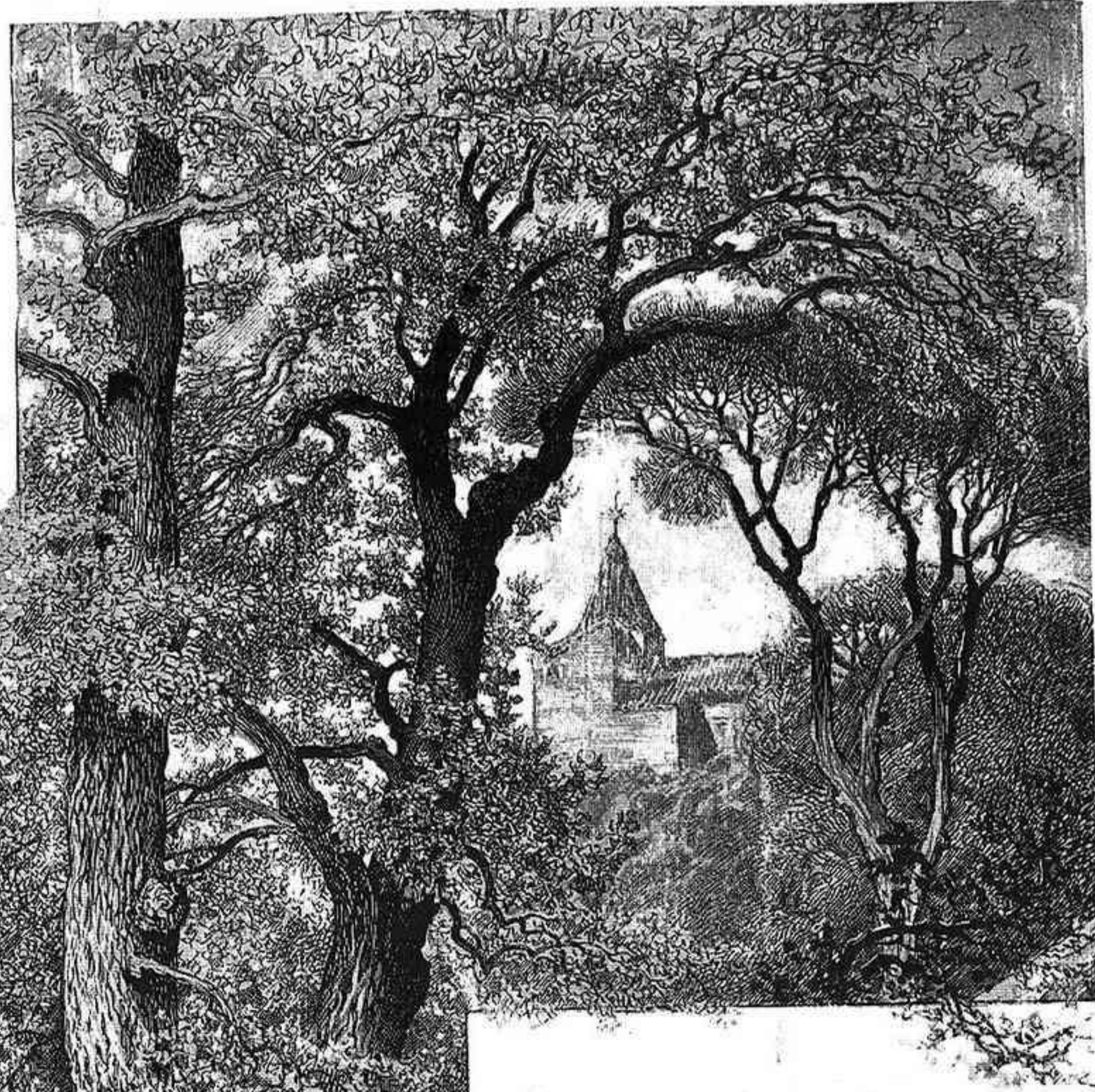
L' ÁPAT DE LA VIDA

T' he vista alegre, aixerida
 y sabionda, trista ó maula
 davant la taula arrupida,
 y dich sens que siga faula,
 que la historia de ta taula
 es la historia de ta vida.
 L' any que 't coneguí, menjavas
 (era l' any setanta nou)
 guixas, monjetas ó favas,
 bacallá sech, algún ou
 y naps, cols, bróquil y raves.
 Y no obstant, eras llavors
 grassona com las becadás;
 ta cara era un pom de flors
 voltat de espigas dauradas
 y rich dels flayres millors.
 Eran tos brassos fornits
 encant de tots los pagesos,
 y 't voltavan com mosquits
 mil pretendents á promesos
 disposats á ser marits...
 Per aná' á servi' á ciutat
 va entabanarte una amiga
 y vas fé' aquest disbarat;
 després vas posar botiga,
 després... no sé que ha passat.
 Tant sols sé que com princesa,
 plena de joyas y ufana,
 buscant la delicadesa
 de la gran cuyna italiana
 ó 'ls primors de la francesa,
 has corregut constantment
 las grans fondas una á una,
 donant mostrás de talent,
 y has gastat una fortuna
 entre 'l Suís y 'l Martín.
 ¡Cóm mudan las posicions!
 ¡y qué poch dura la gloria!
 al cap de cinch anys rodons
 ja 't vaig veure' á la Victoria
 que menjavas á raccions.
 Després menjares las sobras
 de ca 'n Fuentes, ca 'l Badó,
 del restaurant dels manobres
 de ca 'l Beco del recó
 y de ca l' Afarta pobres.
 Y avuy, seca com un pal,
 pots donar gracias que 'l cel
 calmi ta fam de xacal
 ab lo ranxo del quartel
 y engrunas del hospital.

VÍCTOR RAHOLA.

BOSCH ENDINS

La ciutat tè sas bellesas,
 pero 'l bosch, ¡el bosch ombríu!
 ¿qué hi ha al mon per gran que siga
 que ab ell puga competir?
 Aquests pórtichs laberíntichs,
 aquests grans palaus florits,
 aquests archs de branca verdas,
 ¿hònt se veuhen sino aquí?
 La pau no 's troba en las vilas
 hont l' home sóls lluytant viu;
 quí la estimi ha de buscarla
 bosch endins.

Mentres la gent afanyosa
 y abrasada pel desitj
 vaga per carrers y plassas
 ó s' extremeix en sos nius,
 jo trepitjo de l' herbeta
 lo fresch y aromós tapis
 y escolto la sinfonia
 que 'ls aucells cantan per mi.
 ¡Quedéuvos en las grans vilas
 fetas de mármols brunyits,
 mes... deixéu que jo me 'n vagi
 bosch endins!

C. GUMÀ.

(Dibuix de J. Pahissa.)

AL SORTIR LO NÚMERO 1 DE "LA ESQUELLA,"

CANSÓ

—Mira, un nou periódich.
—¿Catalá?... No viurá gayre.

AL SORTIR LO NÚMERO 1,000

(Dibuixos de Ll. Labarta.)

—¿Qué hi dius ara? ¿Ha viscut ó no?
—Bé, sí; pero de carambolas com aquesta, ¡qué pocas se
'n veuhen á Barcelona!

Tinch l' amor fantasiós,
l' he posat en una estrella,
y en la terra som ditzós
no més que mirantla á n' ella.
Tinch l' amor fantasiós.

Mon amor no fa mudansa
perque viu sense esperar,
amor que d' amar no 's cansa;
com la llantia d' un altar,
mon amor no fa mudansa.

Tinch l' amor fantasiós
y crema sense mudansa...
La meva estrella sou vos,
senyora, y no te esperansa
mon amor fantasiós.

F. MATHEU.

DIADA D' AGOST

¡Mandra!

(PREMIADA EN L' ÚLTIM CERTÁMEN DE GRANOLLERS.)

Matinada

Lo cel anuncia lo trench de l' aubada;
jugant ab las fullas l' oreig bufa suau;
en l' herba brilleja ruixim de rosada;
y llunyadans s' ouhen bramuls de la mar.
Piulant pel brancatje l' aucell saltirona;
los xays y las cabras esbrotan pel bosch;
son flayre á las brisas la gaya flor dona;
se gronxa la copa del arbre frondós.
Heralt de la diada novella y hermosa,
se sent de l' hermita lo toch matinal,
en tant s' arrossega la boira calmosa
de' fons de la plana cap dalt dels serrats.

¡Ab quin goig admiro l' aubada encisera,
lo sol llensant, débils, sos raigs primerenchs,
rebut las besadas de l' aura llaugera,
mandrós revolcantme pel peu del paller!

Mitjdiada

Envers al mitj-día, quan las soleyadas
escaldan las vinyas y abrusan los prats,
cercant llochs ombrivols, per las fondaladas
quietas y mudas se 'n entran las aus,
m' estich contemplantho, guayant la riera
corrent crestallina y ab grat remoreig,
d' espessas ridortas baix l' enredadera
penjant de l' arbreda que 'ls marges cubreix,
Per la claró opaca 'l sol s' hi endavina,
per la transparencia del feble fullam,
perqué en la poblada roureda vehina
munions de cigalas s' esplayan cantant.

¡Y com m' extasia l' estada tan dolsa,
sentint las ratxadas del fresch ventijol,
mandrós estirantme damunt de la molsa
dessota d' un sostre de tendra verdor!

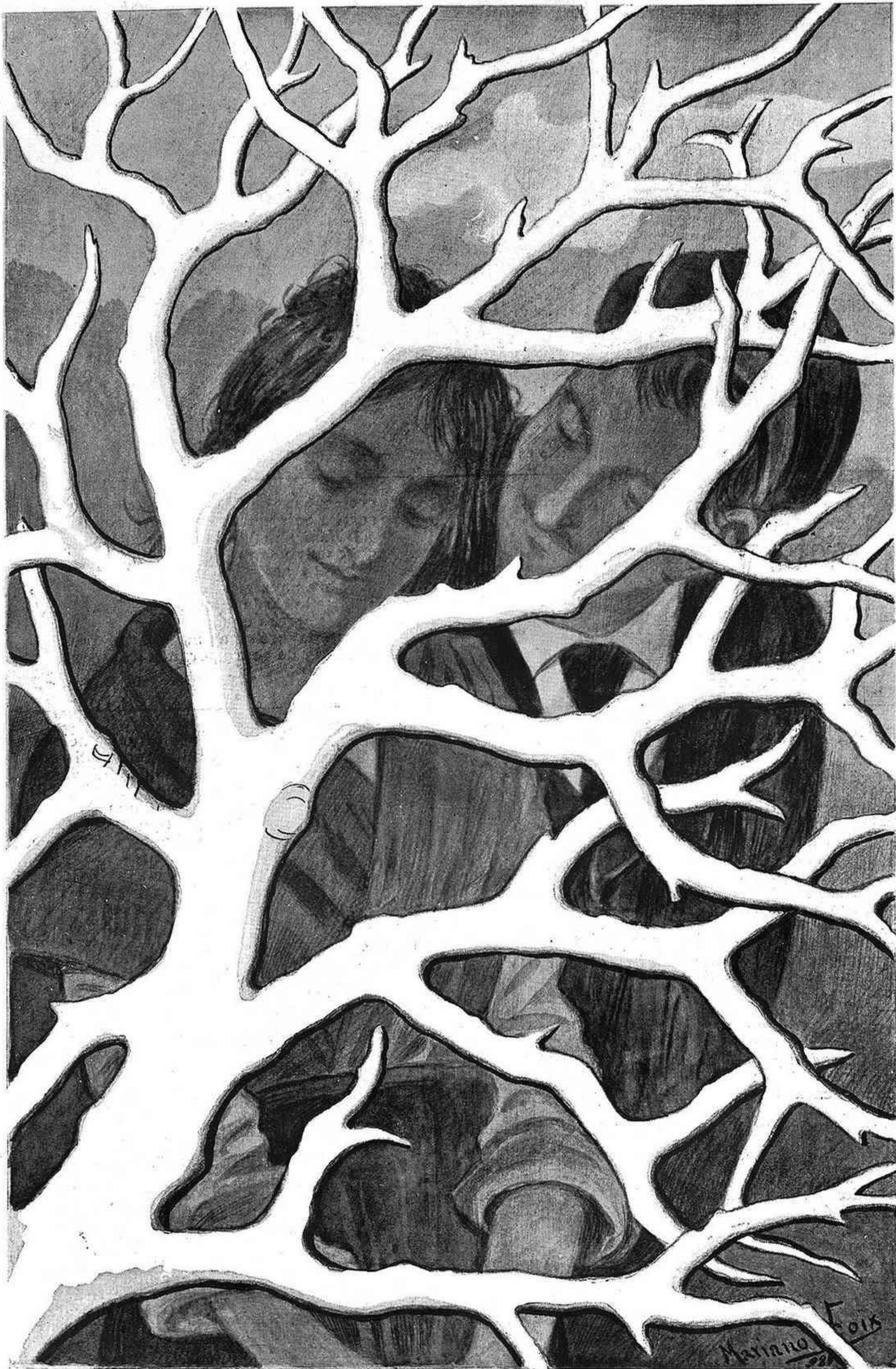
Vesprada

La llum esplendent del día s' apaga;
dels grills las canturias anuncian la nit;
rojo dona als núvols lo sol que s' amaga,
y aromas exhala l' agrest romaní.
Sa tasca ja llesta, de bous las parellas
pausadas caminan anant cap al más;
y brincan gojosas las cabras y ovellas
seguint á ne'ls mansos camí del corral.
Pel xardorós día rendits de fatiga,
en l' era s' ajassan los cans remaders,
y sota del porxo, recullits abruga
la lloca cofoya, sos tendres pollets.

¡Tan bell espectacle, cóm de goig m' omplena,
sentint del cap-vespre las brisas frescals,
mirant la celistia, rebut la serena,
mandrós ensonyantme baix de l' emparrat!

CONRAT ROURE.

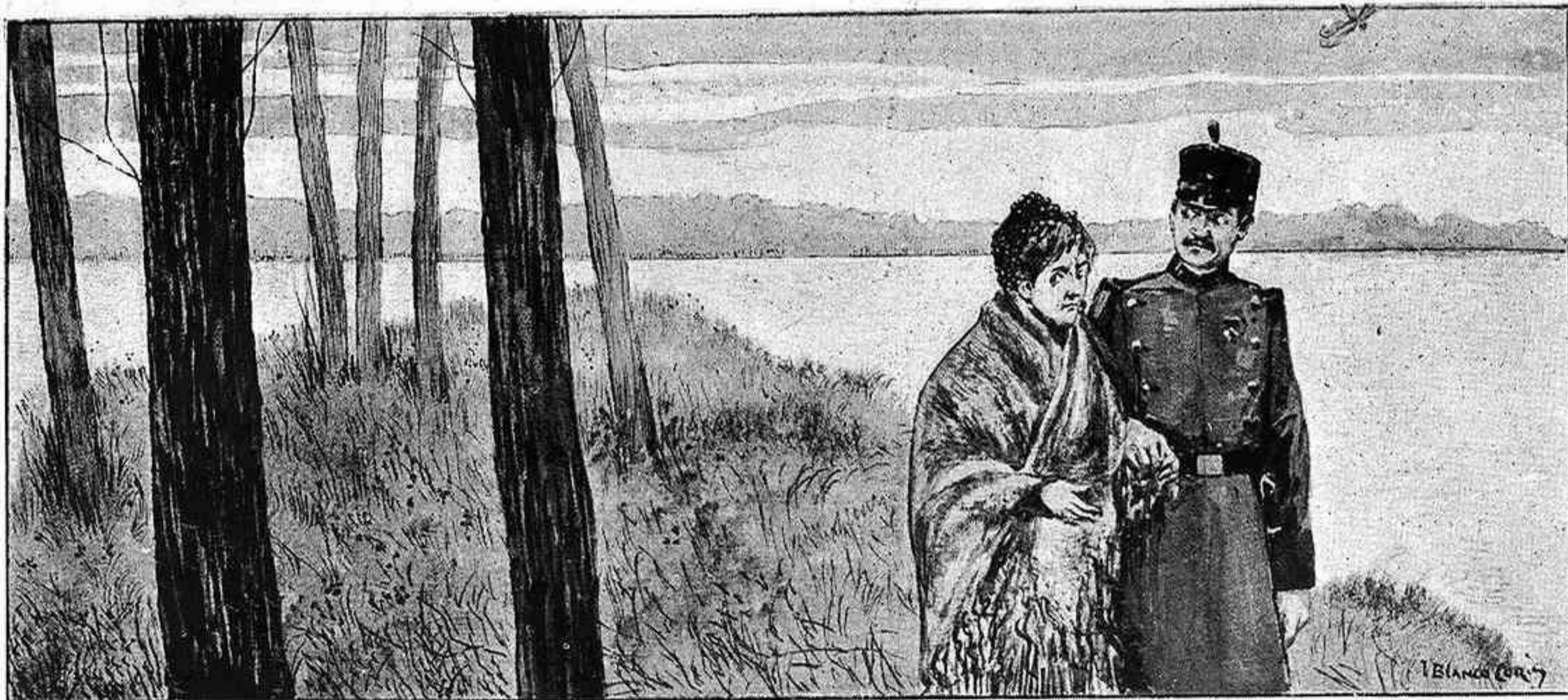
AMOROSA

—Alsa 'ls ulls, videta hermosa
y posa á tos duptes treva;

(Dibuix de *Mariano Foix*),
quan aixó de fullas 's ompli,
¡tú scrás meva!

PARELLA SOSPITOSA

(Dibuix de J. Blanco Coris).

¡No es tot h  aix    la manigua!

RECORT

¡Qu  d' anys que parlo! Nadal venia,
y ella marxava per no tornar...
Camí del poble quan s' enfosquia
l' acompanyava per vora mar.
Ja 's veyia ploure cap   la Mola...
Ja al lluny deixavam l' antich castell...
Al costat nostre la mar ¡qu  sola
sense cap vela ni cap aucell!
Neta de carros la carretera;
neta la platja de pescadors;

creixent las ombas per la dressera;
sortint dels boscos extranyos remors.

Bufant ab forsa la llevantada
qu' ennuvolava tot l' horis ...
signant l' abisme la creu trencada;
la pobre noya morta de p !

Aquella tarde tan curta y trista
fou la darrera que li parl .
Desde llavoras may més l' he vista
ni l' haig de veure per mon camí.

F. BARTRINA.

UN ESQUIXT DE TENORIO

—¿Qu ntas bofetadas
dius que vas rebre?

—De primer tres de for-
tas, ab un xich de pausa;
després sis de seguidas.

—Si vaja, tres pichs y
repic .

—¡Pero li costar n ca-
ras!

—Em sembla que no:
no veus que n' regala tan-
tas? Las deu compr  en
gros.

—¡Ja l' arreglar  jo!

—*Bueno*, suposo que m'
has cridat perque 't ser-
veixi de padri; pero dech
dirte, que si 'l matas no
't podr s casar ab sa filla
Carlota.

—¿Jo desafiarme ab don
Tom s? ¿Qu  't pensas que
m' he begut l' enteniment?
A bofetadas ja veus que
me 'n dona vint   acabar
  trenta,   sabre...

—A sabre, pots  s  que
l' guanyaràs.

—No pas   sabre d'
acer: ni   pistola, ni   cap
arma. Ell las maneja to-
tas perfectament.

—Donchs m ta'l   dis-
gustos.

—Aix  penso fer. No vol

DE LA TERRA

(Quadro de A. Sol ).

PAJESETA CATALANA

que tinga relacions ab sa
filla, perque diu que soch
gandul, calavera y no
tinch ofici ni benefici. Pe-
ro tothom sab que soch
un tipo elegant, que ves-
teixo b  y que tinch partit
entre l' sexo d bil.

—S , pero com ell es
tan formal, recte y t 
tants diners, no deu vol-
guer donarte la pubilleta.

—Tot s' arreglar : s 
qu' ella m' estima, y com
ja veus tinch la part prin-
cipal guanyada. ¡Ay!, es-
tavam enrahonant per la
tapia del jardí de la seva
torreta, y ella 'm repetia
per quinta vegada que m'
estimava, que seria meva
  de ningú, quan de re-
pent surt per la porteta
el bruto de son pare y...

—¡Pif! ¡paf! t' ha obse-
qui  ab natas frescas.
Bueno ¿per què m' has cri-
dat, si no vols barallarte,
qu  pensas fer?

—Espero que m' ajuda-
r s; ja tindr s comiss 
quan hagi cobrat el dot
de la filla del fulano. Vull
comprometre   la Carlota
y aixis me deixarán casar
ab ella y ab las sis casas
que té al carrer de Pelayo.

LO TELÉFONO

—¿Qué intentas?
—¿Qué? robarla, ja ho tinch tot preparat.
—¡Bufa!

**

“Idolatrada Carlota: demá passat será ‘l cop, á las „deu del vespre. Tingas „obert lo balcó que dona al „jardí y sense llum al quar- „to. Molta reserva. Ja sé „que avuy marxa ‘l teu pa- „pá. ¡Millor! T’ estima de „cor lo teu ANGEL.”

**

—¿Y aquesta carta?
—¡Papá!
—Desgraciada, creyas que jo era á fora; pero vetllava per la teva honra. Ara mateix marxarás á casa la teva padrina, jo t’ acompanyaré. ¿No comprens que lo que vol es comprometre’t per pescar lo teu dot?
¡¡Miserable!!

**

—Aquí tens vint duros. Que la meva filla no s’ enteri de res.
—No tingui por, senyoret. ¡Moltas gracias!

**

—Noy, aixó es mes fosch que gola de sogre. ¿Y ‘l cotxe?

—S’ espera á la carretera d’ abaix. Ja som á Vallcarca, desseguida trobarém la torreta.

—¿Sabs de cert qu’ es fora ‘l papaito?

—El vareig veure pujar al tren.

—¿Y ‘l jardiner y demás servey?

—El jardiner es fora de Barcelona, els demás dormen. ¡Mira, ‘l balcó está obert de bat á bat!

—¿Y qué pensas fer quan la tinguis en ton poder? ¿Ahònt la portarás?

—A casa la tía; expresament hi haurá gent y ‘l escándol será mes gros. Ja hem arribat, esperat á la porta. Jo pujo. Tú vigila. ¿Qué tens, en que pensas?

—Res, recordava els teus tres pichs y repicó.

**

—¡Carlota!
—¡Ay!
—S’ ha desmayat, millor. Tapemla. ¡Es macisa, pesa de veras!

**

—¡Ajúdam!
—Per ara tot marxa.
—Al carrer de Provensa, número tres. Si corra hi haurá propina.
—Está bé. ¡Arri!

**

(Dibuix de M. Moliné).

—¡Mossen Llarch, té una missa per las sis!

—Y ‘l Angel?
—Aquí vé ab la preciosa càrrega.
—Tía, amichs meus. Ja es meva. Ab lo qu’ ha passat son pare no podrá negarme la ma d’ ella. Contempleu sa careta d’ angelet. Mireu ¡¡Cristo!!
—¿Qué hi ha?
—¡He robat á la masovera!

F. FIGUERAS Y RIBOT.

MENUDALLA

Els desenganys en la joventut fan al home; en la vellesa ‘l *desfan*.

** Quí’s precipita’s precipita, y al qu’ es tardá ‘l precipitan.

** Lo diner fuig de las bossas obertas y ‘s refugia en las bossas tancadas.

** Lo sabi no ha de ser censor sino guía del ignorant; lo contraries fer avançar á empentas á un nen per un camí escabrós en lloch de conduhirlo per la ma.

** En la batalla de la vida no hi ha quartel pera qui ‘s rendeix.

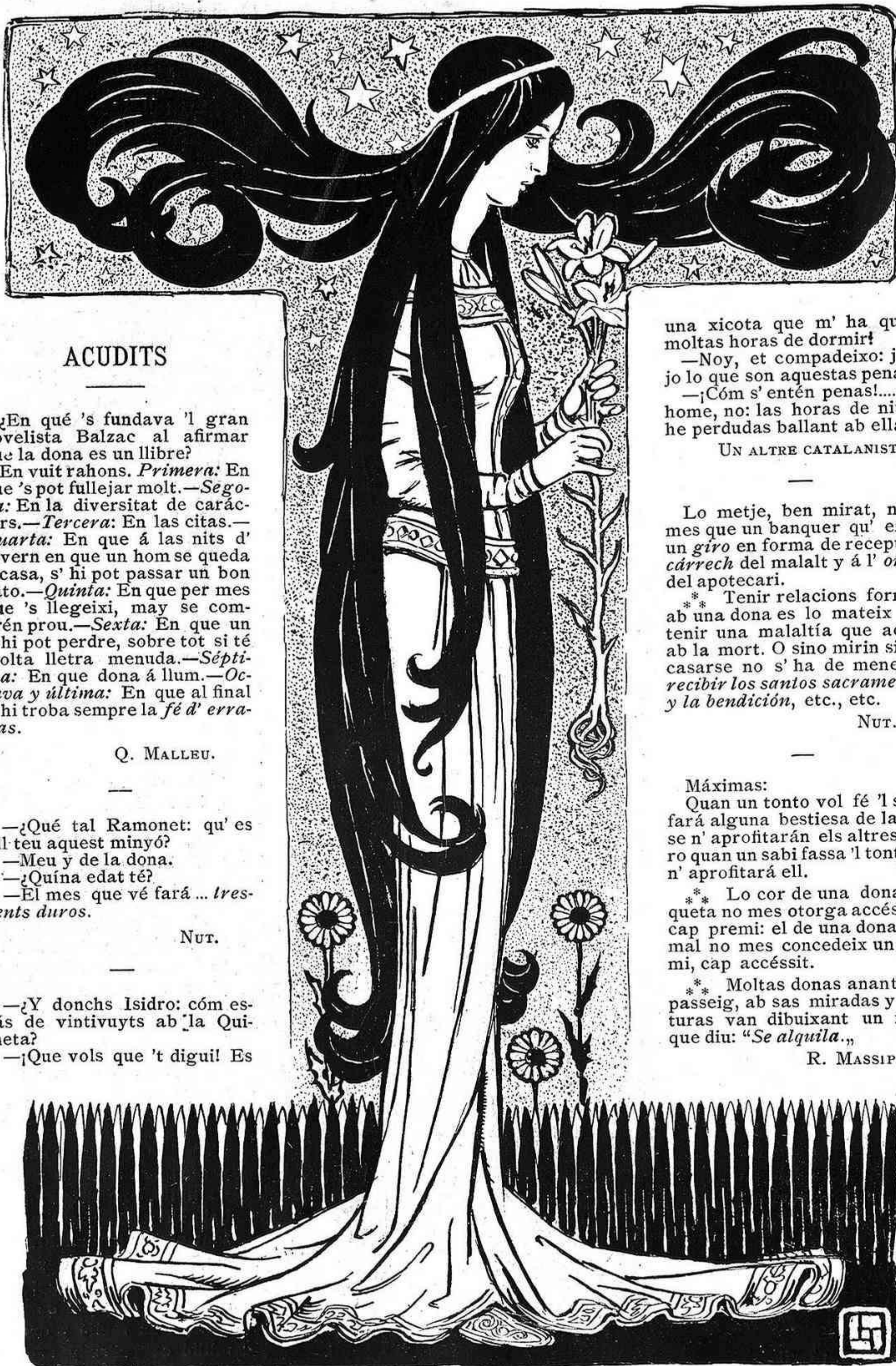
** No ho deixis corre tot, si no vols que tot te fassa corre á tú.

** Si pensas que á la taula tal volta pugua faltarte ‘l pá, no solzament t’ inspirará aquest mes respecte sino que ‘l trobarás mes sabrós.

** Pera buscar lo gual no esperis á que ‘l riu haja sortit de mare.

** Tant pobre es el qui posseheix un millió y deu un millió, com el qui posseheix un y deu un. No obstant, els separa una diferencia, y es que ‘l qui posseheix un y deu un, es pobre y sembla serho, y ‘l qui posseheix un millió y deu un millió es pobre y sembla rich.

TORQUATO TASSO SERRA

ACUDITS

¿En qué 's fundava 'l gran novelista Balzac al afirmar que la dona es un llibre?

En vuit rahons. *Primera:* En que 's pot fullejar molt.—*Segona:* En la diversitat de caràcters.—*Tercera:* En las citas.—*Quarta:* En que á las nits d' hivern en que un hom se queda á casa, s' hi pot passar un bon rato.—*Quinta:* En que per mes que 's llegeixi, may se comprén prou.—*Sexta:* En que un s' hi pot perdre, sobre tot si té molta lletra menuda.—*Séptima:* En que dona á llum.—*Octava y última:* En que al final s' hi troba sempre la *fé d' erradas*.

Q. MALLEU.

—¿Qué tal Ramonet: qu' es fill teu aquest minyó?
—Meu y de la dona.
—¿Quina edat té?
—El mes que vé farà ... *trescents duros*.

NUT.

—¿Y donchs Isidro: cóm es-tás de vintivuyts ab 'la Qui-meta?

—¡Que vols que 't digui! Es

una xicota que m' ha quitat moltes horas de dormir!

—Noy, et compadeixo: ja sé jo lo que son aquestas penas!

—¡Cóm s' entén penas!... No, home, no: las horas de nit las he perdudas ballant ab ella.

UN ALTRE CATALANISTA.

Lo metje, ben mirat, no es mes que un banquer qu' extén un giro en forma de recepta, á *cárrech* del malalt y á l' *ordre* del apotecari.

* Tenir relacions formals ab una dona es lo mateix que tenir una malaltia que acaba ab la mort. O sino mirin si per casarse no s' ha de menester *recibir los santos sacramentos y la bendición*, etc., etc.

NUT.

Máximas:

Quan un tonto vol fé 'l sabi, farà alguna bestiesa de la que se n' aprofitarán els altres; pero quan un sabi fassa 'l tonto se n' aprofitará ell.

* Lo cor de una dona coqueta no mes otorga accésits, cap premi: el de una dona formal no mes concedeix un premi, cap accésit.

* Moltes donas anant pel passeig, ab sas miradas y posturas van dibuixant un rétol que diu: "*Se alquila*."

R. MASSIP.

MARINA

A l'ombra de las barcas pescadoras,
alegras conversant
la colla de las donas surgidoras
la xarxa va adobant.
Las corrents eran fortas quan calavan
la xarxa mar endíns
y pel mitj la calada furejavan
els malfactors dofíns.
¡Prou que ho diuen las mallas esquinsadas
y 'l filament trencat!
¡Han sigut ben inútils las suadas
de la nit que ha passat!
Mes es la tasca, y tant de cada día,
pel pobre pescador
portar sempre la mort per companyia
y treballá' ab ardor,
per venirsen á terra á trench d' aubada,
afadigat, rendit,
buyt el llagut, la xarxa esparracada
y perduda la nit.
Mes si 'l cos s' afadiga, 'l cor no 's cansa;
espera á sol ponent,
y vara, 'l cor donant á l'esperansa,
la blanca vela, al vent.

L' hora ha arribat avuy; cap á la posta
roda, vermell el sol
y enmena vers las rocas de la costa
la gavina son vol.
Cada llagut es centre d' una colla
d' alegres pescadors;

l' un cargola 'l lliuant que l' altre amolla,
qui enseuha 'ls varadors
se lliga l' ample vela ben lligada
els rissos desferrats,
y á bordo van la xarxa capdellada
y 'ls palangrons escats.
Llisquívola corrent, l' ayrosa proa
dintre l' aygua enfonzant,
la primera barqueta pescadora
las onas va tallant.
Y com vol de coloms que al ayre 's llenca
deixant el colomar
las barcas y llaguts la mar inmensa
comensan á solcar.
Volan per tots indrets, onada enfora,
á llevant y á ponent,
gentils capbussejant l' alsada proa,
tombantse ayrosament;
y quan inflada ja la vela miran
hormeigs aparellats,
se segueixen, s' atrapan, bordan, viran
lleugers, aixelabrats.
Ja son punts blancs no mes sobre l' onada,
ja al lluny se van perdent;
la platja queda sola, abandonada,
¡tot sol hi passa 'l vent!
S' extenen per orient las ombas tristas
la natura endolant,
y la mar s' ha entristit haventlas vistas,
negrenca rodolant!...
Y la vila s' adorn quan la engalana
la lluna ab raigs d' argent,
pensant en la barqueta més llunyana
que sos brassos deixava á sol ponent!

FERRÁN AGULLÓ Y VIDAL.

CANTARELLAS

Per representá á conciencia
los papers del drama *Amor*
es del tot indispensable
que 'l cor sigui apuntador.

Hi ha qui diu que 'l matrimoni,
vida meva, es un empelt
que segons en qui vol pendre
y segons en qui no pren.

Si 't faig cárrechs, nena hermo-
perque vas escabellada, [sa'
sempre 'm dius qu' aixó fa artista
mes per mí aixó fa deixada.

J. F. GAVIRES.

Ja no m' extranya que 'l mon
siga vassall del diable
desde que donas com tú
també son bonas per mares.

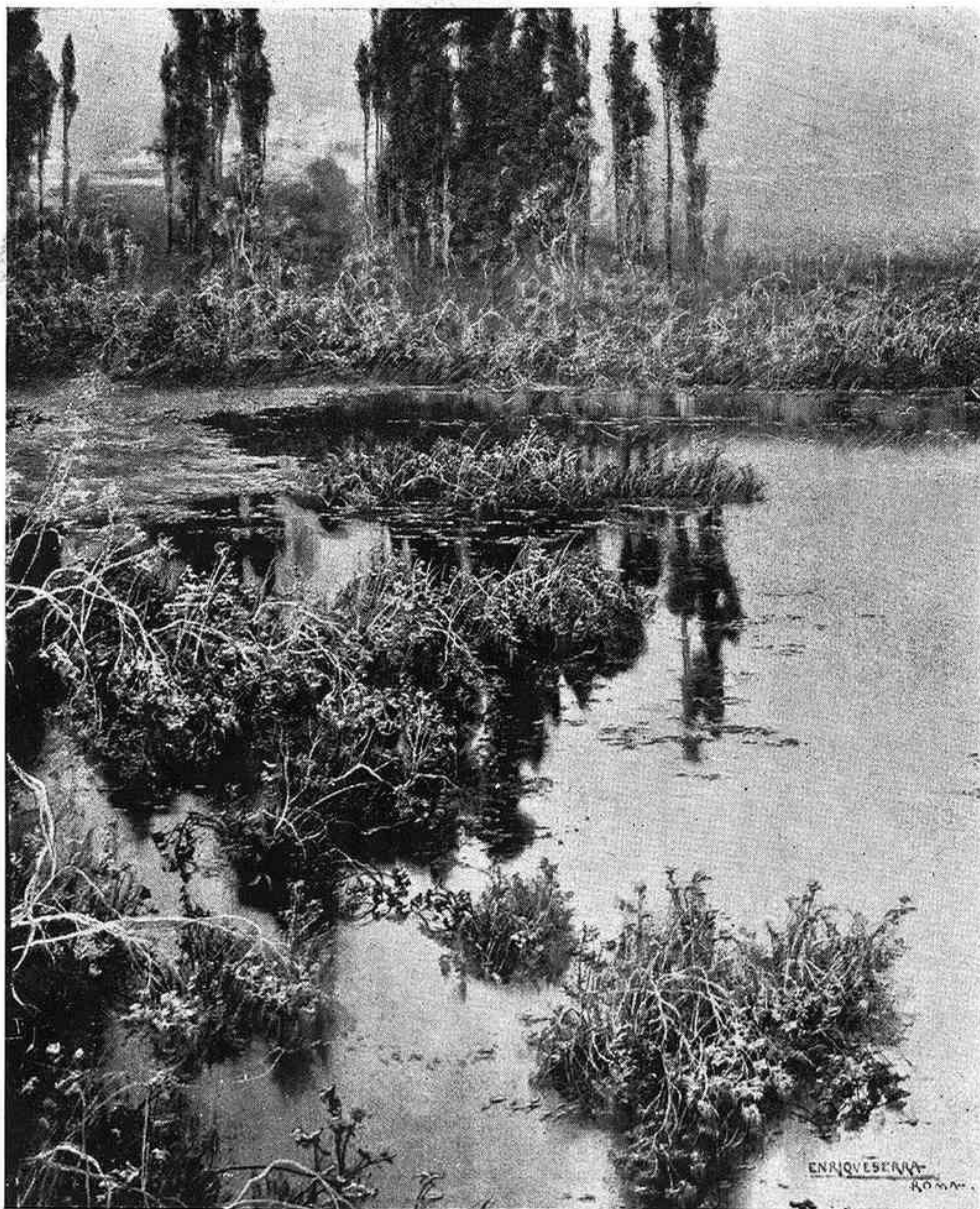
RUY DE GORCH.

Un comerciant de banyas
me van dir que 't pretenia.
¡Tira peixet, quin negoci
si t' arreplega algún día!...

PERE ALEGRE.

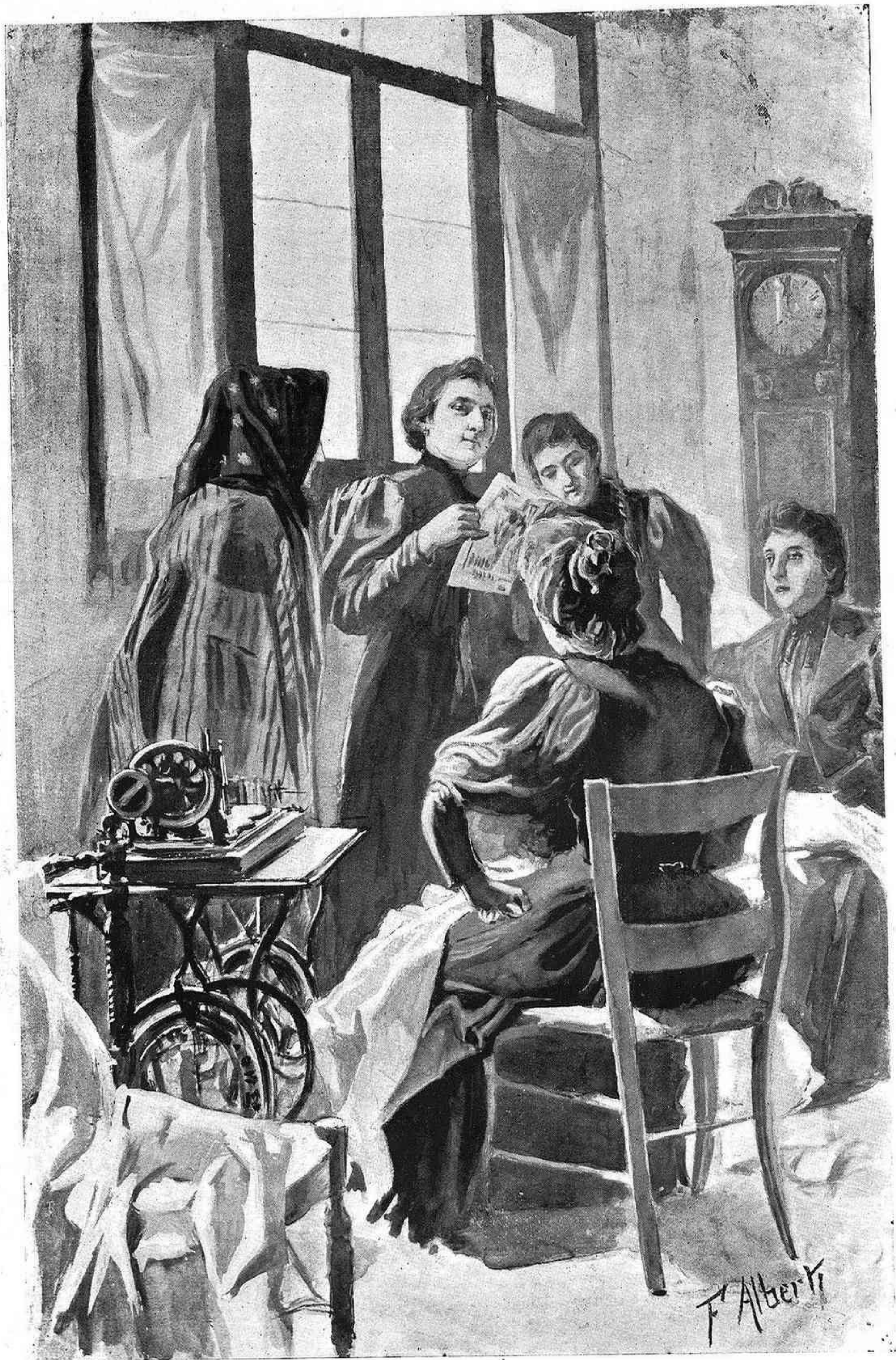
La carrera del amor
molt prompte, nena, has cursat,
puig ahir tan sols aymavas
y avuy ja sabs olvidar.

ANTÓN CARRASCA.

(Quadro de Enrich Serra).

EN LO PAÍS DE LA *Malaria*

L' ARRIBADA DE LA ESQUELLA AL TALLER.

(Dibuix de F. Alberti).

LO FILL DE LA TRINITAT

Del matrimoni ja fa un any
y no hi ha fruyt, pro no es extrany,
puig si la Trini es bona pell,
de dinou anys, de formas plenas
y ab sanch bullenta dins las venas,
en cambi es ell
débil, lleig, xacrós y vell.
Que un nen bufó no 'ls dongui Deu
á 'n ell y á 'n ella 'ls sab molt greu,
y per lograrho, ella al rectó
que á Deu ho implori ab fe li prega;
menos creyent, ell encarrega

un remey bo
á la ciencia del doctó.
Metje y rectó plens d'interés
á un temps la tasca s'han emprés,
y mentres l'un sos prechs fervents
á tots 'ls Sants del cel envia,
l'altre treballa nit y dia

buscant invents
excitants, salats y cohents.
Ab tanta fé l'un ha pregat;
tan bon remey l'altre ha inventat,
y ha secundat tan be 'l marit,
que las faldillas de la esposa
s'han escursat, lo que suposa
qu'han conseguit

lo buscat ab tant delit.
Entorn del llit 'hont ella jeu
mirant cofoya al nou hereu
tots tres hi son, metje, rectó
y 'l vell marit que d'alegría
no cab en pell, y ballaria

un ball rodó
si'l deixés brincá 'l doló.
Lo rectó diu tot conmogut:
—Patent miracle aixó ha sigut;
fruyt de mos prechs es aquest nen
y al cel devem la gracia aquesta!
Lo metje al punt ayrat contesta:
—¡Eh, com s'enten;
qu' aixó digui á fé 'm sorprén.

Si 'l matrimoni son anhel
veu conseguit, no 's deu al cel;
jo per la ciencia secundat
soch l' autor únich del miracle!
Lo vell davant d'eix espectacle
diu amoscat:

—¿Jo quin pito hi he tocat?
Y allá comensan tot seguit
entre rectó, metje y marit
unas rahóns que donan peu
á que alarmada la partera,
per acabá la pilotera,
ab débil veu

els fassi un crit d'—¡Escolteu!
Alsant lo cap de son coixí
la Trinitat els parla així:
—Vostra disputa es per demés
y á tots estich ben agrañida,
puig dech la ditxa conseguida
al interés
y als esforços de tots tres.

JEP DE JESPU.

EPÍGRAMAS

—¿No ho sabs? Un sobresalient
ha tret lo noy de 'n Massana.
—Y dígam: ¿per qué estudiá?
—Per que li dona la gana.

Q. MALLEU.

—Ahí 'm van dir que 's cremá
la casa de D. Pau Flendis.
—Com pot ser—un va exclamá—

NOCTURN

(Dibuix de J. I. I. Pellicer)

VIGILANCIA... Y SEGURETAT.

(Grup escultòrich de E. Arnau.)

UNA MARE ENGELOSIDA

si hi ha un rétol que diu qu' està
assegurada d' incendis!

FELIONS PETIT.

Ahir deya la Florencia
enfadada, á n' en Jacob:
—M' has acabat la paciència!
Y ell li preguntá ab prudència:
—L' has comensada algún cop?

E. SUNYÉ.

Un cert mestre de minyons
tot rabiós va dir un día:
—Malvinatje 'l mon dolent
y la gana malehida:
estich tan desesperat
que ab tothom faría pinyas.
Y un seu company li digué:
—Ferlas, noy, es tontería;
molt millor fora desferlas
y aixís pinyons menjarías.

AGUILETA.

FESTEIG

Lo qui s'hagués trobat en los jardinets de la Plassa de Tetuan prenent la fresca al caure la tarde d' algun día d' estiu de l' any passat, allí, boy fumant lo cigarro, distrahent la vista ensá y enllá, observant als anants y vinents ab la curiositat que sol acudir quan no 's té res que fer y qualsevol cosa crida l' atenció vagativa que s' entreté sens fixarse en res determinat, hauría vist venir, sempre á la mateixa

hora, de la part d' avall de l' Arch de Triomf, un minyó alt, ab brusa blanca, tan llarga y deshethurada, que desde lluny pareixia que anés ab camisa de dona, y de la vora encare ho semblava mes, sino que 's coneixia ab las mánegas qu' era brusa fora de mida, la que no arribava á tocar á terra y tot just deixava sortir cosa d' un pam vergonyós de calsas de vellut que completavan lo seu vestit.

Es molt de dordre, ara que s' havia lograt que 'ls fadríns barbers y perruquers aborriessen las batas d' indiana—ells, inclinats á elegancias poch varonils, potser á causa del frequent tracte ab los miralls ó per suavitats de la pomada—las han deixadas al últim per massa bufonas sustituhintlas per jechs de roba blanquinosa, que quan se 'ls posan nets fan goig; després, aixís que hi ha algún compás de solfas, no tant, pero sempre ab lo cambi quedan rescabalats y no van ridículs, qu' era lo que reclamava 'l decoro de la corporació y la propia severitat masculina. Per aixó es de sentir que ara que la Espanya tenia compost l' excés dels barbers, vingan á eixirse de regla quatre entabanats de cap y donguin en la fatlera d' encauharse dins unas brusas máximas, de color de paper d' estrassa, desgarradas, de posat foraster y antipáticas. Ben segur, en los païssos hont son usadas aqueixas brusas, los homens venen al mon xaparrros y mal girbats, y per aixó necessitan molta roba per amagar l' esguerro. Pero aquí, que 'l jovent es airós y gallart, no li escauhen extravagancias de pallasso.

* *

Donchs aqueix minyó vestit de carnestoltas era 'l que arribava cada tarde allá á las set als jardins de la Plassa de Tetuan. Mica ensá mica enllá á la mateixa hora, baixava de la banda de dalt de Gracia una fadrina, y d' aquesta no hi havia res que dirne, ni pel trajo ni per l' adorno de la persona. Avants al contrari, era d' alabar per la curiositat y compostura y ademés per sa cara bonica que donava alegría als ulls que la contemplavan.

De lluny, que tot just se podían distingir las fesomías, ja reyan. Oh, y sense dir res, perque no s' haguera sentit tampoch. Ella era encare al terme de Gracia que ab la vista li feya festas; ell, lo curro de la brusa, mirántselas fit á fit las hi retornava seguidas y ab tan bona puntería que no se 'n desviava cap pel camí, y las devía rebre totas al bell mitj de las galtas, segons se li tornavan de rojas y encesas. Donava bó sentirlos; lo seu festeig era cant de merlas, festós, aixirit, sempre alegre. Reyan mes que conversavan. Lo bellugeig de la vista no cessava; viu, animat, inquiet; l' un y l' altre no 's donavan l' abast en rebre y tornar y repetir-se aquella exquisitat d' amoretas de llum y brillo de claror qu' eixían dels seus ulls negres, parladors y discrets al mateix temps, que á bell aire tenían trassa per ferse caricias tan encesas y prudents, que ha de decretarse encare la moral que las puga corretjir.

Una cosa era de reparar; posats l' un davant de l' altre, no estavan may segurs. Ell era un argent viu, no estava may quiet volguent trepitjarli 'ls peus, y la noya fentse enrera perque no ho logrés. Al últim, de mica en mica, sens adonarsen, eixían fora dels jardinets; pero 'l minyó sempre ab la mateixa perfidia y ab la deria d' estar mes acostadet; la noya reculava no deixant escursar la distancia, que si 'l festeig s' hagués prolongat molt, seguint los istils dels d' Antequera, s' haguera trobat al torrent de l' Olla refiats de que tiravan pel passeig de Sant Joan.

* *

Ell, en Tino (sí, 's deya Celestino), era un alet ab mes dolentería qu' en Banyeta; y á pesar d' aquella brusa estrambótica tenia rasgos ó rampells de cate-drátich en la ciencia sempre nova del amor festejador. Una vegada regalá carquinyolis á la currutaca. Tot just ella se 'n havia menjat un bossí, soptadament li treu de la boca fingint grans extrems de disgust.—¿Qué hi ha?—digué alarmada.—¡Tens ventura, ó sino te l' empassas!... —¡Ay quin fástich!... —¡Qu' es, cuyta, digas!...

En Tino, serio, mirant fixament lo tros de carquinyoli se l' empassa de sopte y rihent li contesta:

¡MÚSICA!

—¡Quí canta, son mal espanta!

(Dibuix de J. Cabrinety.)

SECCIÓ DE MODAS DE LA ESQUELLA

—¿Qué hi ha en aquest carqui-nyoli?... Coseta teva: no mes d'haverte tocat á la boca té gust d'aixarop y olor de pomas camosinas!

Devegadas se posava repentament serio y com apesarat.

—¿Pero qué tens ara?—li preguntava la noya ansiosa. Ell res, no responia; feya anar lo cap d'un costat á l'altre, los ulls apiedats y la cara macilenta.—¿Que no 't trobas bé? ¡Ay Senyor, digas, que 'm fas patir! Quan la tenia prou anguniada li deya ab veu apagadeta:—¡Tinch una pena aquí dintre!—¡Y ara!...—Y no goso á dírte-la.—¡Vaja, no 'm fassas sufrir! ¿digas, qu' es?—Casi bé no tinch esperit. Te donaria molta tristesa.—Pero cuyta, digas!—Aquesta nit he somiat que tú 't morías!...—Quina ximpleta! Ves, beneyt, ¡lo susto que m' has donat!—Tú te 'n rius y va de serio... Y que jo 't salvava.—¡Ay gracias á Deu!—Espé-rat... Y si no 'm moriré. Perque, per salvarte, m' has de sacrificar un petó...—¡Qu' estás borrango! Apártat, mira que 'ns poden veure!—Aquest arbre 'ns veurá no mes... Si no ho vols,—seguía dihent entristit,—me moriré. Ves si per una cosa tan ténue t' haig de veure morta!—Vaja, vaja, ximplet!—Per un petó tants escrúpuls!... Mal contat te 'n toca mitj... l'altre mitj, per poch que 'm descuydi, ab un trontoll se fa fonedís, y jo glatint ab la escorreguda, que 'm deixaré olor fina com si m' hagués relliscat pel llabi una fulla de viola á riscos d'enaygarme y declararsem desseguida unas febras de mal errar.—¡Qué n' ets de trapacer!—Com tant se te 'n dona que jo falti... Com que tú 'm tens un aprecio de ca 'n Pica-rellisca!... Me la veig venir la mort. Triá: tenim la vida al encant.—Vaja, mudém de conversa. ¿Sabs lo que pensava jo?—Si, ja ho sé; ets de pedra foguera. No t' enterneixen las víctimas á tú; ja ho sé lo que pensas: mes aviat lo faria á un gos rabiós que no pas á vos lo petó...

Naturalment, lo desenllás d'aquests vaticinis de camandulería era una rialla fresca, dolça, ab un adorno de dentetas blancas com anissos y una boca regalada de color de maduixa que convidava á lleminerías al pobre Tino. Pero en quant á tastarlas...—restablím la tranquilat als ansiosos,—tots los perills y desitjos quedavan al aire; perque, allí, en los jardinets de la Plassa de Tetuan, ningú va veure quese'n repartissen cap de petó entre la noya maca y l'ar-neta de la brusa llarga.

EMILI
VILANOVA.

(Dibuixos de J. Lluís Pellicer.)

LOS PATRONS Y LA EXPLICACIÓ... EN EL NÚMERO 2,000.

AL AGUAYT

—¡Ara 's deixa fe un petó!...
—¡Ara li deu doná 'l sí!...
(Un arbre massa elevat
¡es molt mal vehí!)

Esquellots

L' anticipació ab que lo present número ha hagut de confeccionarse, no 'ns permet donar á la secció d' *Esquellots*, lo caràcter rigorós de actualitat que ha tingut sempre.

Ja 'm sembla que algún lector dirá:

—¿Y dónchs, perque no 'ls suprimeixen?

A lo qual contestarém:

—¡Suprimir els *esquellots* en una fetxa tan memorable!... 'Ns semblaria que havia caygut el batall de l' *ESQUELLA* y que la teníam á ca'l courer á adobar, quan en realitat no ho necessita.

May el batall aqueix ha sigut mes fort, ni may tampoch l' *ESQUELLA* tan sonora, com després de haver donat *mil esquellotadas* á satisfacció del públich.

L' últim cens de la població realizat á Barcelona 'l día 31 de desembre de 1897, oferí un resultat altament curiós

Mentres los soldats de la guarnició ab prou feynas arribavan á 4,000 homes, las monjas albergadas en los convents, colegis y establiments de beneficencia escedian de aquesta xifra.

En vista de aquests datos, deya un tranquil:

—A Barcelona, toca una monja per cada soldat... quedantne encare un bon número de repuesto.

IMPRESIÓ DE NIT

Brugola al fons la mar. Adalt belluga
d' algún estel la punta diamantina,
mentres crusa l' oreig l' ombra feixuga
com un reso d' esprits en la bosquina.

Sota 'l mantell de l' amplitut negrosa,
sembla que 'l món en santa pau reposa;
mes l' ànima endavina,
fins quan res no s' hi veu, com zic-zagueja
y trontolla la pau d' aquell imperi,
l' oratje que dú 'l llamp... qu' es qui boreja
los contorns tormentosos del misteri.

Allí també hi ha lluyta... També hi passa,
com per dintre del cor, l' alé de guerra:
y es que al mon—pobre hostel de nostra rassa,—
l' aucell de pau no hi viu... ¡no es de la terra!

M. MORERA.

(Dibuix de J. Blanco Coris.)

LO SENYOR BATLLE

(Dibuix de M. Molné.)

—Riguin no riguin, segons la llei
dintre del terme jo soch el rey.

L' arcalde de Barcelona assíduo parroquiá del Restaurant del *Café Suís* desde fa molts anys, no pot compendre per propia experiència un dels problemes mes vitals per la ciutat: el problema de l' alimentació.

Al *Café Suís* serveixen bé... aixó ho sab tothom. Es á dir tothom que, com l' arcalde, te medis per menjarhi.

En cambi, á Barcelona, en general, se menja pésimament.

**

De tots los aliments, el pitjor es la carn, que ja no sols es un dels tres enemichs de l' ànima de que parla la *Doctrina cristiana*, sino qu' es ademés un mortal enemich de la dentadura, del estómach, y en molts cassos de la salut dels pobres barcelonins.

L' escorxador de Barcelona ha vingut á ser una especie de *Spoliarium* de vacas tísicas, de bous reumáticos, de badells anémichs, de moltóns variolosos, de ovellas ab sarna y de crestats ante-diluvians.

Si aixó succeheix en l' escorxador públich oficial, que funciona baix l' inspecció facultativa de alguns veterinaris, figurinse lo que passarà en los escorxadors clandestins.

**

Per lo tant el Sr. Collaso al portar als tribunals á algún periódich que s' ha ocupat de aquests fets, crech sincerament que s' ha errat de camí.

Aquí deuria portarhi'es als abasteixedors que fan passar tanta rossa per bestia bona, y als empleats y

facultatius que fan els ulls grossos, quan haurían de mirar molt prim y de filar mes prim encare.

Ab motiu de la manera especial de ferse las eleccions de regidors, en las quals casi exlussivament hi prenen part els empleats del municipi fent totas las trapissondas imaginables per assegurar lo triunfo de determinadas personas, deya un polítich de bona fé:

—Avants els Ajuntaments nombravan als empleats; pero avuy son els empleats els que nombran als Ajuntaments.

S' observa que l' *Ateneo barcelonés* en lo present curs apenas dona mostrats de vida acadèmica.

Passan senmanas enteras sense que la cátedra 's veja ocupada per ningú.

¿Qué s' ha fet, senyors catalanistas, aquella febre de caball siciliá?

A mí, ab franquesa, no 'm sorprén poch ni molt semblant atonia. Conech al catalanisme militant. Ab tota la séva complicació de palancas y rodas completament inútils, es un rellotje que té molt poca corda. A cada punt se para. Per ferlo marxar se necessita que 'ls seus adversaris s' encarreguin de agitar el péndul. Y avuy com avuy los adversaris del catalanisme están ab las mans á las butxacas, y crech que fan bé.

Enviat pel correu:

—Es á dir Joanet que tan mateix me vols deixar?

—Estich resolt, Angeleta.

—Pero ¿no vares dir á la mare que 'ns casaríam dintre de dos ó tres mesos?

—Tot lo que vulgas, pero avuy penso molt diferent. Desde lo que ha succehit ab lo dítxós ferrocarril de Fransa, tinch horror... á las *obligacions*.

A algunas presons de Alemania, país ahont subsisteixen encare certas costúms feudals, s' ha posat en vigor una máquina automática... ¿per qué dirían?

Per assotar als presos.

¡Vegin si es gran lo progrés material, que en alguns pobles, hasta fa progressar á la barbarie!

Mes de una vegada he vist á la policia perseguint als pobres xicots que á la porta dels teatros compran y venen *salidas*, sense que may m' haja pogut donar compte de que aquest petit negoci tinga res de ilicit, pecaminós ó subversiu.

No obstant las empresas, en materia de *salidas*, podrían seguir lo sistema del Japó.

En aquell país, quan un espectador surt del teatro ab lo propósit de tornarhi á entrar, li estampan un sello á la palma de la ma.

¡Y després dirán que 'ls japonesos no son práctichs!

A un conegut fabricant de Barcelona, que trobant-se malalt de mort acabava de rebre 'ls últims sagraments li preguntaren:

—Qué tal ¿cóm se troba?

Y ell respongué ab veu apagada:

—Ja m' han passat pel cilindro, aviat m' embalarán.

(Histórich.)

A «LA ESQUELLA DE LA TORRATXA»

(AL PUBLICAR SON NÚMERO 1,000)

Sembla ahí y fa ¡mil senmanas!
vint anys que eixires á llum
pera fer la bona crítica
de nostra vida y costums,
enaltir lo que n' es digne
y satirisar l' orgull,
logrant que 'l qui prens per *blanco*
rigui en mitj del seu enuig.

En tas planas á tothora
ben acullits hem sigut
los que ab enginy més ó menos
trahím en vers lo disgust
ó 'l goig que 'ns omplena l' ánima
de lo que 'ns passa pe'ls ulls.

Lo que la vida es efímera
ens ho recordas avuy:
al sortir ton primer número
movent alegre tribull,
quánts que lo cabell ben negre
teníam y 'l rostre ab gust
ens miravam, fugím ara
del mirall que 'ns mostra adust
la cara plena d' arrugas
y 'l cabell blanch ó caygut!

Sort que al véuret aixerida
y riallera y sempre á punt
d' esborrar las nostras penas
ab ton bon humor, com llum
que aclareix las tristas ombas,
ab l' esperit que hi ha en tos fulls,
ens sembla que encar som joves
y alegres igual que tú!

Y aixís desitjém trobarnos
d' aquí vint anys més, pel gust
de fe 'l segón milenari
d' haver eixit á la llum!

S. ALSINA Y CLOS.

TORNANT Á CASA

—¡Arri arri, tatanet,
que ja son tres quarts de set!

(Dibuix de Mariano Foix)

TRENCA

CAPS

FESTA PARTICULAR

À CASA DON GREGORI SANGUIFETJE DE THOCINO.

Un número del programa.

—Staramsa—va dirme Don Gregori—
el dissapte que vé, ha de vení á casa
qu' es el Sant de la noya
y fem una vetllada literaria;
pero 'm té de prometre
que vosté hi pendrà part.

—¿Qui, jo?... ay la mare...
pero ¿qué vol que hi fassi?

—¿Y si 'ls dono la *lata*?
perque soch molt capás... ¿de qué diria?...
de venilshi á fer...
—¿Qué?
—Alguna

XARADA

Y aixís va ser; al punt que arribá 'l número
qu' en lo programa á mí va destinarse
m' aixeco y dirigintme
á una nena que ab mi molt se ficava:
—¿Sab qu' es vosté, *hu-tres-quart*?-*quinta* pregunto.
—No senyó; son dos *quarts*, va contestarme
mirantse 'l seu rellotje.
Després li dich á un'altra:
—Vosté que no está gens *prima-invers-dugas*,
li deu fer por lo *quarta*,
y al istiu deu *total* sas visitetas...
no rigui, que á la cara
se li *quart-dos* be prou que no es *quart* ina.
—Com si m' hagués dit Lluçia—boy mirantme
va dirme per contesta; jo llavoras
dirigintme als demés que m' escoltavan
dich:—No 'ls vull *prima-dos-quart* mes, *señores*,
coneçh que s' han quedat tots á las capsas;
ara pèr variar una miqueta
els faré un altre cosa; un

ANAGRAMA

Al dí aixó 'm dirigeixo ab cortesia
á la nena mes maca de la sala,
la filla de la casa per qui 's feya
tota aquella vetllada,
y li dich:—Veu; suposis per un rato
que jo 'm dich *Tot* y que aquí mateix ara
li gasto certas *tot* ab mala *tota*,
¿qué 'm dirá vosté?... vaja...
—Que ab tot y dirmho tot d' eixa manera
cregui que m' hi quedat tota enterada.
(Tothom llavors me mira ab extranyesa
y molts no m' han entés de cap paraula).
—Aném á un'altra cosa
que potsé may n' han vist; una

MUDANSA

—¿Sab qu' es una mudansa? dich á un jove
que per 'lli 's va donant certa importancia.
—Es una conductora—ell diu molt serio.
—Ara ho veurá lo qu' es; fassis el càrrech
que vosté es molt *total*...

—Be, no m' insultí.
—Un tal *Tot* ab un *tot*, mitj distret passa
pel *tot* que hi ha al costat de casa seva
y tenen tots dos junts la gran desgracia
de caure allí, ¿vosté anirá á salvarlos?
—Si mes clar no s' explica no es probable,
perque no li entés pas aquest problema.
—Doncas, deixemho corre y femne un altre;
ara faré un

INTRÍNGULIS

—¿Ab qu' es menja aixó? diu una gran *dama*
vestida extravagant y bastant cursí.
—Vosté es qui 'l porta á sobre.

—¿Qué diu ara!
crida tota sorpresa
igual que si 's tractés d' alguna rata.

—Si li treu del detrás sols una lletra
ja es cosa de serenos y si un'altra
en va trayent veurá una bestia bona;
després veurá una cosa que no falta
á ningú; un animal y al fi una lletra.
—Donchs, li juro que jo no veig re encare.
—Ara 'ls vull plantejá una

SINONIMIA

—*Sino*... ¿qué?... va interrómprer admirada
una senyora.

—*Nimia*. —Vaya uns pobles
anomena.

—Vosté que fá la cara
de dirse *Tot*...

—Dispensi, 'm dich sols *Petra*.
—No importa; si ab veu *tot* li demanava
que 'm fés una sopeta bastant *tota*
¿qué 'm faria vosté?

—Vaji allá al diable;
el faria agafar, perque reparo
que com la gent de bé vosté no parla.
—Senyors, no s' impacientin
que ara 'ls hi vaig á fé una

ENDAVINALLA

Figúrinse una cosa rodoneta
que te ma y de persona res no 'n guarda;
es de un color groguench com de canari
y fins te hasta 'l seu tó, pro gens no canta
y com que acaba ab punta casi sempre,
si rumían *veurán la punta* al acte.
Aquí la concurrencia
queda un xich *pensativa* y *cabisbaja*.
—¿No endavinan lo qu' es? donchs, no s' hi cansin
que no 'n faig pagar res y escoltin ara
lo qu' es un

LOGOGRIFO

que tal volta
n' hi haurá que no sabrán de que 'ls hi parlan.
Agafan lo que avuy als pelotaris
els dona rals y fama
ho combinan trayent sempre una lletra
y trobarán, primé, 'l que á molts els falta;
després lo que hi ha en totas las botinas;
una cosa que á ampollas acompaña;
un arbre que 's fa al bosch y al fi una lletra.
— No hu entenen tampoch, oy? m' ho pensava;
ara 'ls faré un joch nou, un

TRENCA-CLOSCAS

Aixó es bonich y es dit ab dos paraulas,
"*La torre de la sal*,"—aixó 's combina
y se'n fa una sarsuela catalana.
Aquell que aixó no entengui, casi, casi
será molt pastanaga.

Aquí un senyor d' edat, furiós s' aixeca
y diu:—¡Ja s' ha acabat! tot son camándulas
lo que vosté 'ns explica.
No veu que aixó no fá per' questa casa?
Fassiu posá á LA ESQUELLA, si li volen
pero no vingui aquí á darnos la *lata*.
¿Veu al fi 'l que ha lograt? la concurrencia
casi tota está fent petar bacaynas.
Jo 'm miro aquell senyor y en lloch de darli
un cop de puny, li dono... un vot de grácias,
perque era de tots, l' únich
que de ma situació 's 'via fet càrrech.
Don Gregori també *pesava figas*,
semblava lo seu cap una balansa;
jo la ocasió aprofito
y molt dissimulat surto á la escala
malehint un cop mes aquestas festas
y resolt á parlarne
certificant també que si bé es cosa
que á molts fa *trencá 'l cap*, rumiant massa,
es també bastant útil
pera fer *trencá 'l son* moltas vegadas.

J. STARAMSA.

A. LÓPEZ ROBERT, impresó, Conde del Asalto, 63.

La Campana de Gracia

Senmanari polítich ilustrat, fundat per I. Lopez Bernagosi l'any 1870.

Obras de Serafi Pitarra

OBRAS DE **C. GUMÀ**

COLECCIÓN DIAMANTE

Obras de los mejores autores nacionales y extranjeros

Van publicados 58 tomos

J. M. BARTRINA

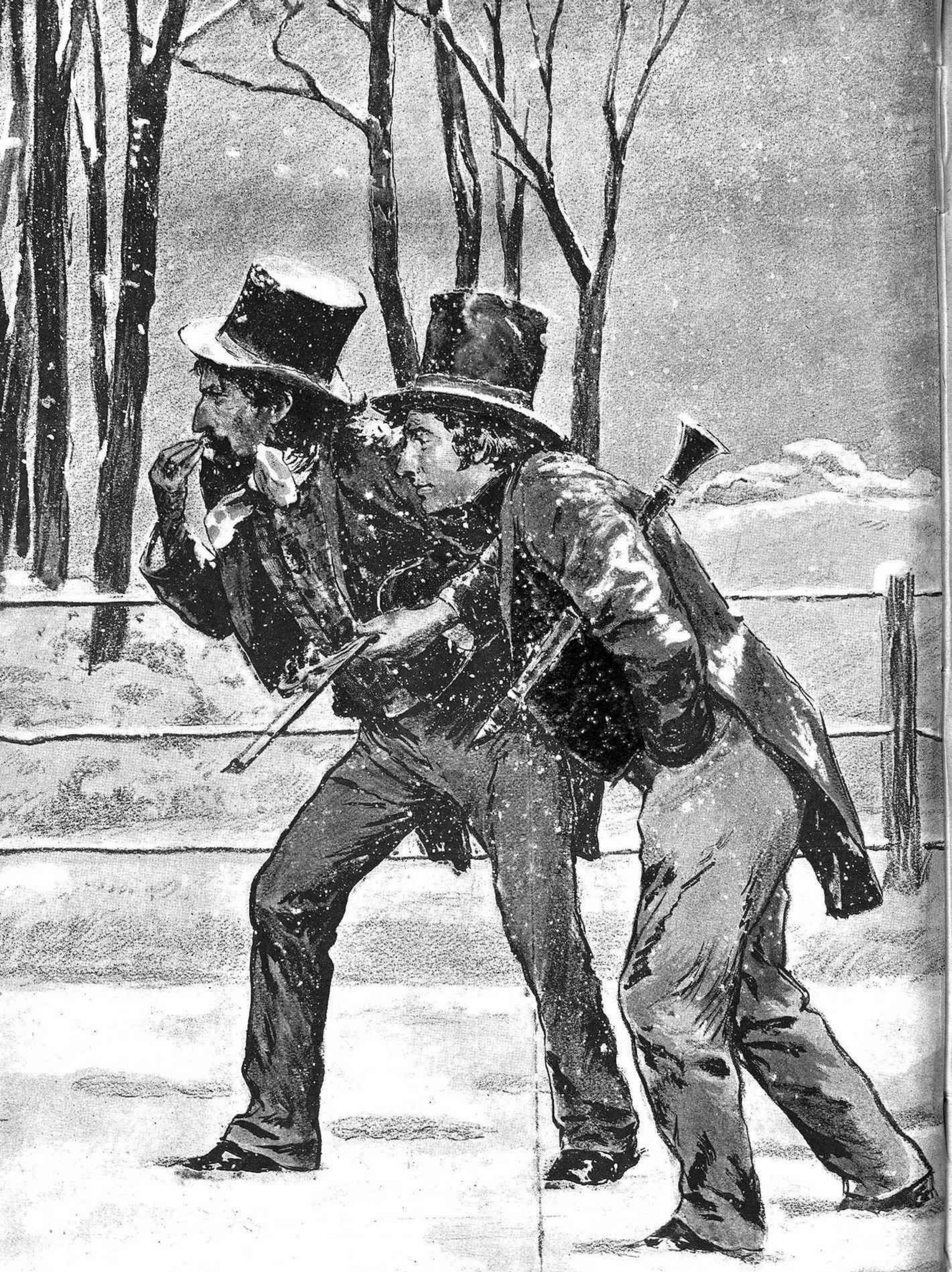
ALGO

¡FLOR DE UN DIA!
ESPINAS DE UNA FLOR } Novelas inspiradas en los dramas de su mismo título por MANUEL ANGELON

OBRAS DE **B. PEREZ GALDOS**

ANANT PEL MÓN

Aquarela de A. FABRÉS

Fabret
(c) Ministerio de Cultura Paris